

1

Vol. 6
Spring 2025

Research Paper

Received:
01 January 2025
Revised:
11 January 2025
Accepted:
06 February 2025
Published:
21 March 2025
P.P: 11-62

ISSN: 2008-3564
E-ISSN: 2645-5285

Meta-synthesis of desirable governance characteristics from the perspective of the Supreme Leader centered on the Second Step Declaration of the Islamic Revolution

Behnam Eftari¹ | Jamal Aberoomand^{*2} | Mohammadreza Arab Baferani³

Abstract

"Governance" is the process of policy making, implementing rules, reviewing, monitoring and clarifying feedback by exercising legitimate power and in order to achieve commonality for all actors and stakeholders in the framework of values and norms in the environment of an organization or a country. Many researches have focused on "good governance" provided by the World Bank by introducing various governance indicators that are dominated by inadequacies. The plan to develop governance models independent of the value of the Islamic Revolution cannot be a guide for various organizations to achieve the great goal of the Islamic Revolution, which is the new Islamic civilization. For this purpose and considering the importance of the "Statement of the Second Phase of the Islamic Revolution" in portraying the modern Islamic civilization and providing a road map to achieve this goal, the governance indicators are much higher than the statements of the Supreme Leader, centered on the text of this text. In this research, by using the qualitative methods meta-synthesis and expert panel, the opinions of the leadership in relation to the characteristics of good governance have been investigated. Accordingly, the mentioned indicators in seven categories are: monotheism, jihadi management, social participation and solidarity, spiritual excellence alongside material well-being, national security and sovereignty, Islamic lifestyle, and civilization, and each of them has its own indicators.

Keywords: Governance, leadership, new Islamic civilization, the second Phase of the Islamic revolution statement.

1 PhD student in Futures Studies, Hazrat Vali-Asr Research Institute, Imam Hussein University, Tehran, Iran.

2 Assistant Professor, Hazrat Vali-Asr Research Institute, Imam Hussein University, Tehran, Iran. Email: j.aberoomand@ihu.ac.ir

3 Assistant Professor, Hazrat Vali-Asr Research Institute, Imam Hussein University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Eftari, B & Aberoomand, J & Arab Baferani(2025). Meta-synthesis of desirable governance characteristics from the perspective of the Supreme Leader centered on the Second Step Declaration of the Islamic Revolution. *Future Studies of the Islamic Revolution*, 4(5), 11–62.

Publisher: Imam Hussein University

© Authors

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)(CC BY 4.0) .

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱

دوره ششم
بهار ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۲۲
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۰۱
صص: ۶۲-۱۱

شابا چاپی: ۲۰۰۸-۴۵۲۸
الکترونیکی: ۵۰۷۲-۲۶۴۵

فراتر کتب مشخصات حکمرانی مطلوب از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

بهنام افطاری^۱ | جمال آبرومند^{۲*} | محمدرضا عرب بافرانی^۳

چکیده

حکمرانی را فرایند سیاست گذاری، اجرای قوانین، بررسی، نظارت و به کارگیری بازخوردهای ناشی از آنها همراه با اعمال قدرت مشروع و برای رسیدن به اهداف مشترک برای همه بازیگران و ذینفعان در چارچوب هنجارها و ارزش ها در محیط یک سازمان و یا یک کشور تعریف می کنند. بسیاری از پژوهش ها با محوریت حکمرانی خوب که توسط بانک جهانی ارائه شده است، به معرفی شاخص های مختلف حکمرانی پرداخته اند که نارسایی هایی بر آن حاکم است. لذا توسعه مدل های حکمرانی مستقل از نظام ارزشی انقلاب اسلامی، نمی تواند راهنمای سازمان های مختلف جهت نیل به هدف بزرگ انقلاب اسلامی که همان تمدن نوین اسلامی است، باشد. به همین منظور و باتوجه به اهمیت «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» در تصویرسازی تمدن نوین اسلامی و ارائه نقشه راه برای نیل به این هدف متعالی، احصاء شاخص های حکمرانی از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با محوریت متن مذکور، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. در این پژوهش با استفاده از روش های کیفی فراتر کتب و استفاده از پنل خبرگان به بررسی و دسته بندی آراء و نظرات رهبری (مدظله العالی) در رابطه با مشخصات حکمرانی مطلوب پرداخته شده است. بر این اساس شاخص های مذکور در هفت دسته بندی عبارتند از: توحید، مدیریت جهادی، مشارکت و همبستگی اجتماعی، تعالی معنوی در کنار رفاه مادی، امنیت و حاکمیت ملی، سبک زندگی اسلامی، تمدنی و هر کدام نیز ذیل خود، شاخص هایی دارد.

کلیدواژه ها: حکمرانی، رهبری، تمدن نوین اسلامی، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی.

۱. دانشجوی دکتری آینده پژوهی، پژوهشکده حضرت ولی عصر (عج)، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار، پژوهشکده حضرت ولی عصر (عج)، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

Email: j.aberomand@ihu.ac.ir

۳. استادیار، پژوهشکده حضرت ولی عصر (عج)، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

استناد: افطاری، بهنام و آبرومند، جمال و عرب بافرانی، محمدرضا (۱۴۰۴). فراتر کتب مشخصات حکمرانی مطلوب از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، نشریه علمی آینده پژوهی انقلاب اسلامی، ۴(۵)، ۶۲-۱۱.

مقدمه و بیان مسئله

حکمرانی به عنوان فرآیندی تعریف می‌شود که شامل سیاست‌گذاری، اجرای قوانین، نظارت، ارزیابی و استفاده از بازخوردها در چارچوب هنجارها و ارزش‌های حاکم بر یک سازمان یا کشور است. این فرآیند با اعمال قدرت مشروع، به دنبال تحقق اهداف مشترک برای تمامی بازیگران و ذینفعان است. بر این اساس، تنظیم سیاست‌ها و فرآیندهایی که بر نحوه سیاست‌گذاری، نقش‌آفرینی بازیگران و اعمال قدرت تأثیر می‌گذارند، از جمله موضوعات محوری در حکمرانی به شمار می‌روند. موفقیت حکمرانی نیز معمولاً با شاخص‌هایی مانند تحقق ارزش‌ها، رضایت‌مندی ذینفعان، توسعه عدالت، کاهش فساد، مشارکت فعال، مسئولیت‌پذیری، اثربخشی سیاست‌ها، هماهنگی در تصمیم‌گیری‌ها و مواردی از این دست ارزیابی می‌شود.

چگونگی دستیابی حکمرانان به قدرت برای اداره امور یک سازمان یا کشور، به فرآیندی پذیرفته‌شده و قابل اجرا در میان ذینفعان و بازیگران کلیدی وابسته است. نحوه دخیل کردن نظام ارزشی ذینفعان در فرآیند حکمرانی، منجر به ایجاد مدل‌های متنوعی از حکمرانی در سطوح مختلف می‌شود. با این حال، توسعه این مدل‌ها بدون توجه به نظام ارزشی انقلاب اسلامی نمی‌تواند راهنمای مناسبی برای سازمان‌ها در جهت دستیابی به آرمان بزرگ انقلاب، یعنی ایجاد تمدن نوین اسلامی، باشد. از این رو، با توجه به اهمیت «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» در ترسیم چشم‌انداز تمدن نوین اسلامی و ارائه نقشه راه برای تحقق این هدف متعالی، استخراج شاخص‌های حکمرانی از بیانات مقام رهبری (مدظله‌العالی) با محوریت این بیانیه، به عنوان یکی از نیازهای اساسی برای طراحی الگوی حکمرانی در سازمان‌های مختلف مطرح می‌شود.

مدل‌های حکمرانی رایج، عموماً از مبانی و آموزه‌های دینی نشأت نگرفته‌اند و بنابراین نمی‌توان از آن‌ها انتظار داشت که ایران اسلامی را در گام دوم انقلاب، که آرمان آن ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای ظهور امام زمان (عج) است، به پیش ببرند. پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که «ویژگی‌های حکمرانی مطلوب بر اساس آراء و نظرات

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، به عنوان راهبر و معمار گام دوم انقلاب اسلامی، برای دستیابی به تمدن اسلامی چیست؟».

مبانی نظری

در ادامه ابتدا مبانی نظری پژوهش بیان شده و به بررسی و جمع‌بندی پژوهش‌های مختلف در این حوزه پرداخته خواهد شد. مدل‌های مختلف حکمرانی مانند حکمرانی عمومی، خصوصی، شبکه‌ای، جهانی، چندسطحی، مشارکتی و غیره؛ مطرح شده‌است که به دنبال نوعی از حکمرانی هستند که فراهم‌کننده بستری برای نیل به ارزش‌های آنان باشد. در ادامه به بررسی مهمترین آنان پرداخته و مبانی ارزشی خود را که براساس آن مدل حکمرانی مطلوب ارائه شده‌است؛ بیان می‌شود.

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران که در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) صادر شد، به عنوان یک سند راهبردی و منشور حکمرانی نظام جمهوری اسلامی ایران در چهل سال دوم حیات خود، از جایگاهی ویژه برخوردار است. این بیانیه، به مثابه یک سند بالادستی، به بررسی ابعاد و شیوه‌های حکومت‌داری و سیاست‌گذاری برای دستیابی به اهداف عالی‌تر در حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، علمی، اقتصادی و اجتماعی می‌پردازد. پورعباسی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی، جایگاه این بیانیه را هم‌تراز با وصیت‌نامه امام خمینی (ره) و اسناد چشم‌انداز کشور دانسته و آن را در زمره اسناد اساسی نظام جمهوری اسلامی ایران قرار داده‌اند. بر این اساس، ضروری است محققان و پژوهشگران به تحلیل و بررسی ابعاد مختلف این بیانیه بپردازند تا بتوانند با تبیین جزئیات آن، نقشه راهی برای سازمان‌ها، نهادها و مؤسسات فعال در نظام جمهوری اسلامی ایران طراحی کنند. بیانیه گام دوم انقلاب، منشوری است که خطاب به ملت ایران، به ویژه جوانان، ارائه شده و نقشه راهی برای ادامه مسیر خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی ترسیم می‌کند. این بیانیه فصل جدیدی از حیات جمهوری اسلامی ایران را رقم خواهد زد و انقلاب اسلامی را به آرمان بزرگ خود، یعنی ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای

ظهور حضرت ولی عصر (عج)، نزدیک تر خواهد کرد (نوده فراهانی، ۱۴۰۰؛ اقبال و رجبی فرجاد، ۱۳۹۹؛ پورعباسی و همکاران، ۱۳۹۸؛ خامنه‌ای، ۱۳۹۷).

حکمرانی

حکمرانی مفهومی پیچیده و چندبعدی است که ارائه تعریف دقیق و یکپارچه برای آن دشوار به نظر می‌رسد. از منظر زبان‌شناسی، این واژه از دیرباز به فرآیند حکومت کردن و اعمال قدرت اشاره داشته است. در تعریفی کلی، حکمرانی را می‌توان «هدایت و نفوذ در فرآیندهای اجتماعی» دانست. این مفهوم به چگونگی تعامل دولت‌ها و سایر بازیگران سیاسی و اجتماعی با شهروندان و نیز با یکدیگر، و همچنین به فرآیندهای تصمیم‌گیری در محیطی پیچیده می‌پردازد. حکمرانی به عنوان روشی برای اتخاذ تصمیمات کلان در جوامع یا سازمان‌ها، نقش محوری در تعیین چگونگی مشارکت افراد و نحوه انجام وظایف آن‌ها ایفا می‌کند. این فرآیند شامل مجموعه‌ای از توافقات، فرآیندها، قراردادها و سیاست‌هاست که نحوه توزیع قدرت در سطوح و ارکان مختلف را مشخص می‌کند (کاران و همکاران، ۲۰۰۸؛ اکبری و همکاران، ۱۳۹۸). به بیان دیگر، حکمرانی حول محور مفاهیمی مانند قدرت، روابط و پاسخگویی می‌چرخد و شامل فرآیندهایی مانند سیاست‌گذاری، اجرای قوانین، نظارت، ارزیابی و استفاده از بازخوردهاست. این فرآیندها با اعمال قدرت مشروع و در چارچوب هنجارها و ارزش‌های جامعه، به دنبال تحقق اهداف مشترک برای تمامی ذینفعان و بازیگران است (صانعی، ۱۳۸۵).

حکمرانی مطلوب

حکمرانی مطلوب از دیدگاه‌های مختلف، تعابیر متفاوتی دارد که ریشه در جهان‌بینی و فلسفه‌های گوناگون دارد. برخی آن را معادل «حکمرانی خوب» می‌دانند، مفهومی که توسط سازمان ملل متحد و بانک جهانی به کشورها توصیه شده است. از سوی دیگر، اندیشمندان مسلمان حکمرانی مطلوب را برآمده از آموزه‌های اسلامی و مبتنی بر توحید می‌دانند و آن را با عناوینی مانند حکمرانی متعالی، حکمرانی اسلامی یا حکمرانی توحیدی معرفی می‌کنند.

اگرچه واژه حکمرانی ریشه‌ای تاریخی دارد، اصطلاح «حکمرانی خوب» به عنوان پارادایمی نوین در علوم انسانی، نقطه تلاقی حوزه‌هایی مانند سیاست، اقتصاد، علوم اجتماعی، مدیریت و حقوق محسوب می‌شود. این مفهوم در ادبیات توسعه به عنوان کلید حل معمای توسعه مطرح شده است. نخستین بار «ویلیامسون» در سال ۱۹۷۹ این اصطلاح را در ادبیات اقتصادی به کار برد و به تدریج در میان اندیشمندان حوزه‌های مختلف، به ویژه علوم سیاسی، رواج یافت. با این حال، این اصطلاح همچون بسیاری از مفاهیم علوم انسانی، تعریف واحدی ندارد و هر صاحب‌نظری با توجه به دیدگاه خود، تعبیر متفاوتی از آن ارائه کرده است. به عنوان مثال، برخی حکمرانی را به عنوان «قواعد سیاسی رسمی یا غیررسمی که نحوه اعمال قدرت و حل تعارضات را تعیین می‌کنند» تعریف کرده‌اند. دیگران، مانند تیسدل (۱۹۹۸)، ویس (۲۰۰۰)، تیلور (۲۰۰۰) و جیمز گاسپو اسپت (۲۰۰۱)، آن را با ویژگی‌هایی مانند حاکمیت قانون، پاسخگویی، کارآیی، تنوع نهادها و پویایی محیط‌ها مرتبط دانسته‌اند (قلی‌پور، ۱۳۸۷). هاتر و شاه (۲۰۰۰) نیز شاخص‌هایی مانند مشارکت شهروندان، دولت‌محوری، توسعه اجتماعی و مدیریت اقتصادی را به عنوان ویژگی‌های حکمرانی خوب معرفی کرده‌اند. آن‌ها معتقدند هرچه دستیابی به این شاخص‌ها موفق‌تر باشد، به حکمرانی خوب نزدیک‌تر خواهیم بود. این شاخص‌ها شامل مشارکت شهروندان (آزادی سیاسی، پایداری سیاسی)، دولت‌محوری (کارآیی قضایی، کارآیی اداری، کاهش فساد)، توسعه اجتماعی (توسعه انسانی، توزیع عادلانه) و مدیریت اقتصادی (توجه به اقتصاد بین‌الملل، استقلال بانک مرکزی و بازدهی سرمایه) می‌شود (هاتر و شاه، ۲۰۰۰). میدری و خیرخواه (۱۳۸۳) نیز در پژوهشی به رابطه بین حکمرانی خوب و فساد پرداخته و ویژگی‌هایی مانند پاسخگویی، شفافیت، حق اظهارنظر شهروندان، دولت کارآمد و حاکمیت قانون را به عنوان عناصر کلیدی حکمرانی خوب برشمرده‌اند (میدری و خیرخواه، ۱۳۸۳).

دی‌فرانتی (۲۰۰۹) حکمرانی خوب را به عنوان کیفیت رابطه بین شهروندان و حکومت تعریف می‌کند و بر نقش تسهیل‌گری و هماهنگی دولت تأکید دارد. این دیدگاه نشان‌دهنده تغییر پارادایم در نقش حکومت است، به گونه‌ای که اولویت‌ها بر اساس نیازهای مختلف جامعه تعیین می‌شوند و زمینه‌سازی برای توسعه فراهم می‌گردد. در این چارچوب، حکمرانی خوب به معنای مشارکت همه ذینفعان در تصمیم‌گیری‌ها و توزیع منابع است (صفریان و امام‌جمعه‌زاده، ۱۳۹۶). با توجه به

تعاریف ارائه شده، حکمرانی خوب دارای شاخص‌ها و ویژگی‌های خاصی است. با این حال، تا پیش از اقدام بانک جهانی برای تدوین معیارهای جامع، هر اندیشمند تنها به جنبه‌های خاصی از آن توجه می‌کرد. بانک جهانی با ارائه شش شاخص کلیدی، شامل حق اظهار نظر و پاسخگویی، ثبات سیاسی و عدم خشونت، کارآیی دولت، حاکمیت قانون، کیفیت قوانین و مقررات، و کنترل فساد، چارچوبی برای ارزیابی حکمرانی خوب در کشورها ایجاد کرده است (بهرامی، ۱۴۰۰).

در مقابل نگرش غربی به حکمرانی، دیدگاه اسلامی بر عناصر هدایت، اصلاح و ارشاد جامعه در پرتو آموزه‌های الهی تأکید می‌کند. دانشمندان اسلامی سیاست را به عنوان فرآیند اصلاح و تربیت مردم از طریق هدایت آن‌ها به سوی سعادت دنیوی و اخروی تعریف کرده‌اند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۰). با توجه به کاستی‌های نظری و عملی در مفهوم حکمرانی خوب، مانند بی‌توجهی به ابعاد معنوی انسان و تأکید صرف بر پیشرفت مادی، الگویی از حکمرانی تحت عنوان «حکمرانی شایسته» یا «حکمرانی متعالی» پیشنهاد شده است که با ارزش‌ها و اندیشه‌های اسلامی سازگاری دارد. این الگو برخلاف حکمرانی خوب که در بستر فرهنگ مادی شکل گرفته، بر رشد معنوی انسان و استفاده از ابزارهایی مانند ثروت، قدرت و علم برای تحقق عدالت و تعالی جامعه تأکید می‌کند (ابطحی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ناظمی اردکانی، ۱۳۹۸). وجوه تمایز حکمرانی متعالی و حکمرانی خوب در ابعاد نظری و عملی در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۱. وجوه افتراق حکمرانی متعالی و حکمرانی خوب

ردیف	موضوع	حکمرانی متعالی	حکمرانی خوب
۱	نگرش انسان به جهان هستی	الهی	مادی
۲	هدف	تعالی انسان	رشد اقتصادی
۳	ساختاری	قوای سه‌گانه مستقل با محوریت ولی فقیه	قوای سه‌گانه
۴	اساس تدوین قوانین	وحی و خرد جمعی	خرد جمعی
۵	هدف از مشارکت مردم	خودسازی و تعالی	توسعه اقتصادی
۶	عدالت	عامل پیشرفت و تعالی	عامل اقتصادی
۷	آزادی	قانونی و شرعی	قانونی

ردیف	موضوع	حکمرانی متعالی	حکمرانی خوب
۸	پاسخگویی	در برابر یکدیگر و خداوند	در برابر یکدیگر
۹	مبارزه با فساد	در همه ابعاد	اقتصادی
۱۰	نظارت	قانونی، مدنی و الهی	قانونی

شاخص‌های حکمرانی مطلوب از منظر اسلام، بر پایه اصولی همچون عدالت، مسئولیت‌پذیری، مشارکت مردمی، شفافیت، اخلاق و معنویت استوار است. این شاخص‌ها نه تنها برای جوامع اسلامی، بلکه برای تمامی جوامع بشری به عنوان الگویی برای تحقق حکمرانی مطلوب و عادلانه قابل توجه است. با توجه به این اصول، حکمرانی مطلوب از منظر اسلامی به دنبال ایجاد جامعه‌ای است که در آن کرامت انسانی محفوظ باشد، عدالت برقرار شود و رفاه عمومی تضمین گردد.

پیشینه پژوهش

در این بخش به پژوهش‌های انجام شده در رابطه با حکمرانی مطلوب و مشخصات آن از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته می‌شود. عمده پژوهش‌ها با احصاء شاخص‌های حکمرانی نیز در پیوست ارائه شده است.

عابدی درجه (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «مردمی‌سازی حکمرانی متعالی در اندیشه و راهبرد امامین انقلاب اسلامی» با روش توصیفی تحلیلی با جستاری در منابع کتابخانه‌ای و بیانیه گام دوم انقلاب به بررسی آراء و نظرات امامین انقلاب اسلامی پرداخته است. پژوهشگر بیان می‌کند که شاخص‌های مردمی‌سازی حکمرانی متعالی عبارت است از مردم‌سالاری دینی که خود شامل مشارکت دادن مردم، مشورت‌پذیری، حق انتخاب دادن به مردم، نظارت مردمی (نظارت الهی، شخصی، مردمی، نهادی)، ثبات سیاسی در جامعه؛ است (عابدی درجه، ۱۴۰۰).

زارعی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «الگویابی حکمرانی مطلوب به منظور ارتقاء اقتدار ملی جمهوری اسلامی» با روش فراترکیب به تحلیل کیفی محتوای مطالعات اولیه پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که در صورت اجرای حکمرانی متعالی با مختصات مشخص و معین در هر

کشور اسلامی، ارتقای اقتدار ملی آن، حکمرانی در دو مقیاس فراملی و فروملی پدیده‌ای قطعی در این فرایند خواهد بود. همچنین بیان می‌کنند که شاخص‌های حکمرانی متعالی عبارتند از: بصیرت دینی، آگاهی سیاسی، علم و فناوری و پژوهش، مولفه‌ها و عناصر حکمرانی متعالی: ایمان، معنویت، تقوا و اخلاق محوری، حاکمیت دین، عقل و قانون، مردم‌اسلاری دینی و نظارت مردمی و نهادی، مشارکت مردم، مشورت‌پذیری و تصمیم‌گیری منطقی با اتکال به خداوند/ امانت‌داری، وفای به عهد و مبارزه با فساد، شفافیت، انصاف، عدالت محوری، تامین استقلال، آزادی، امنیت و استکبار ستیزی همراه با عزت ملی، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، تعاون، همکاری، تامین رفاه عمومی با خدمت‌رسانی به آحاد جامعه؛ است (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰).

قاسمی شوب (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «نظام انقلابی تمدن‌ساز در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله)؛ مراحل، موانع و الزامات» با بررسی اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به روش توصیفی، علاوه بر ارائه تصویری از مراحل مطلوب برای ایجاد تمدن اسلامی، موانع تحقق نظام انقلابی تمدن‌ساز، تبیین می‌شود. پژوهشگر بیان می‌کند که شاخص‌های حکمرانی عبارتند از: تحول معنوی و روحی؛ تحول ارکان جهان‌بینی و بینش اسلامی برای مردم و رفتن به سمت اسلامی شدن و مومنانه و مسئولانه زندگی کردن مسئولان (زندگی علوی) (قاسمی شوب، ۱۴۰۰).

سواری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «ویژگی‌های حکمران تراز دولت اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)» با تحلیل مضمون بیانات ایشان را در جمع هیئت دولت، مجلس شورای اسلامی و نیز قوه قضائیه به استخراج ویژگی‌های حکمران تراز دولت اسلامی پرداخته است که این ویژگی‌ها عبارتند از: معنویت، مردم‌داری، عدالت‌خواهی، منطق‌سازمانی و تشکیلاتی، فسادستیزی (سواری و همکاران، ۱۴۰۰).

متفکر و بهاروندی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدل مولفه‌ها و شاخص‌های حکمرانی اسلامی بر اساس تحلیل نظر خبرگان و کارشناسان حکمرانی مطلوب» با روش آمیخته و با طرح اکتشاف و از نوع تصیفی پیمایشی، بیان می‌کنند که ۱۴ مولفه به عنوان مولفه‌های حکمرانی مطلوب اسلامی از بین ۳۶ شاخص، تبیین می‌شود. مدل پژوهش دارای پنج بعد انسجام، همگرایی و هم‌افزایی، اعتماد ارکان حکمرانی به یکدیگر، فرایند انتخاب اصلاح و نظارت بر حکومت، توسعه ظرفیت‌ها، سیاست‌ها و اقدامات و حاکمیت و توسعه ارزش‌های اسلامی در فرایندها، ۱۴ مولفه و

۳۶ شاخص است. شاخص‌هایی که از نظر رهبری (مدظله‌العالی) برای حکمرانی مطلوب بیان شده است عبارتند از: عدالت‌خواهی و عدالت‌گستری، فسادستیزی، سلامت اعتقادی و اخلاقی مسئولان کشور به ویژه در سطوح عالی (ساده‌زیستی و مردم‌گرایی، تواضع، خود‌گرایی، تدبیر و حکمت در تصمیم‌گیری و عمل، پرهیز از اسراف، وسعت نظر و تحمل مخالف، پرهیز از منافع شخصی و گروهی، شجاعت و قاطعیت در بیان و عمل که حق است، انس با خدا و قرآن و استمداد دائمی از خدا)، تلاش بی‌وقفه برای ارائه خدمت عمومی، شایسته‌سالاری در انتصاب کارگزاران حکومتی/بهبود مستمر نظام و ساختار دولتی (پرهیز از تصدی‌گری)، نظارت بر عملکرد و اطمینان از صحت عمل دستگاه‌ها، قانون‌گرایی، تمرکززدایی، اطلاع‌رسانی و شفافیت اطلاعات، توجه به فرهنگ به عنوان محیط زیست انسانی در جامعه)، حفظ سرمایه‌های ملی (محیط زیست)، مشارکت مردم در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در عرصه ملی و جهانی (متفکر و بهاروندی، ۱۴۰۱).

روش پژوهش

روش مورد استفاده در این پژوهش مرور بر ادبیات و همچنین استفاده از روش کیفی فراترکیب و پنل خبرگان برای دسته‌بندی شاخص‌ها است. محقق با جمع‌آوری اطلاعات درباره پژوهش‌های حوزه سازمان اسلامی که در کتب و مقالات عرضه شده است و در منابع معتبر علمی به چاپ رسیده‌اند و همچنین با مراجعه به بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، به بررسی تصویر سازمان مطلوب در تمدن اسلامی پرداخته است. بنابراین، ابتدا به سراغ شناسایی مجال و نویسندگان سرشناس در این مبحث رفته و سپس با استفاده از ابزارهای تحلیل کیفی از جمله فراترکیب و پنل خبرگان به جمع‌بندی مطالب جمع‌آوری شده پرداخته است. در بسیاری از موضوعات مطالعات کیفی متعددی وجود دارد که پدیده یکسانی را بررسی کرده‌اند. تعدد این مطالعات کیفی در مورد پدیده‌ای مشابه، امکان ترکیب این مطالعات و ایجاد تفسیری جدید از پدیده را فراهم می‌کند. روش فراترکیب برای تفسیر قاعده‌مند نتایج مطالعات کیفی برای ایجاد تبیینی نو از پدیده واحد، استفاده می‌شود (عابدی جعفری، عابد و امیری، مجتبی، ۱۳۹۸).

فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که با استفاده از یافته‌های پژوهش‌های کیفی موجود در زمینه موضوع مورد نظر، به عنوان ورودی به خروجی پژوهش می‌رسد؛ بنابراین، نمونه‌های مطالعه برای

فرا ترکیب از مطالعات کیفی موجود تشکیل شده که پژوهشگر بر مبنای سوال خود، آنها را وارد فرایند مطالعه می کند (سندلوسکی، ۲۰۰۸). فرا ترکیب به گروهی از رویکردها و روش هایی گفته می شود که برای تکمیل و یا ترمیم یافته های پژوهش های کیفی موجود با هدف ارائه تفسیری نو از پدیده مورد مطالعه تلاش می کند (فینفگلد و کانت، ۲۰۰۶). فرا ترکیب با استفاده از یک چارچوب مفهومی متفاوت و تفسیر، مقایسه و ترجمه مطالعات کیفی مختلف در پدیده مورد مطالعه می تواند، پژوهش های موجود را به یک دانش جامع تبدیل کند (برگه، ۲۰۱۹).

پنل خبرگان روشی است که می تواند به عنوان یک روش اصلی و یا به صورت روشی تکمیلی مورد استفاده قرار گیرد. پنل به گروهی از افراد گفته می شود که برای بررسی و بحث پیرامون یک موضوع کنار یکدیگر جمع شده اند. این روش فعالیتی مشارکتی است که باید مبتنی بر شواهد و قضاوت های افراد پنل به موضوع مورد نظر پرداخته شود (اسلاتر، ۱۹۹۳). جامعه خبرگان شامل تمام کارشناسانی می شود که در حوزه حکمرانی فعالیت داشته اند و برای انتخاب خبرگان پنل از روش نمونه گیری هدفمند و بر مبنای تحصیلات، تجربه و معیارهای دیگری که بیانگر اطلاعات کامل آنها در حوزه مورد مطالعه است، استفاده شده است. اعضای پنل همگی دارای تحصیلات دکتری در حوزه های مدیریت، آینده پژوهی و علوم حوزوی بوده اند که در ارتباط با نظرات رهبر معظم انقلاب در حوزه حکمرانی مطالعه کافی داشته اند (جدول دو و سه).

برای استفاده از روش فرا ترکیب برای پژوهش حاضر، در پایگاه علمی مگیران، کلیدواژه های «حکمرانی» و «رهبری» که کلیدواژه های عمومی بوده اند برای یافتن تعداد بیشتر مقالات، جستجو شد که در نهایت به ۲۱۹ مقاله رسید. پس از بررسی عنوان و چکیده پژوهش ۵۷ مقاله که مرتبط با موضوع حکمرانی از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی بود، استخراج شد. در این مقالات نیز، مقالاتی که شاخص های حکمرانی در آن ارائه شده بود استخراج شد که در جدول پنج (پیوست) تمام شاخص ها و مقالات ارائه شده است.

برای پاسخ به سوال پژوهش «مشخصات حکمرانی مطلوب از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی و با محوریت بیانیه گام دوم»، پنج گام زیر طی شده است.

۱. در گام نخست با مرور متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، شاخص های حکمرانی از آن

استخراج شد.

۲. در گام دوم مقالات مرتبط با حکمرانی از منظر رهبری از پایگاه مگیران استخراج شد.
۳. در گام سوم با مرور بر پژوهش‌های انجام شده در رابطه با شاخص‌های حکمرانی مطلوب از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی، شاخص‌های ارائه شده در پژوهش‌ها، طبق جدول ۱، استخراج شد.
۴. در گام چهارم با کدگذاری شاخص‌ها، جمع‌آوری و ترکیب و حذف شاخص‌های ارائه شده؛ شاخص‌های اصلی، احصاء شد.
۵. در گام پنجم با برگزاری پنل خبرگان، به شناسایی ابعاد مناسب برای دسته‌بندی و گروه‌بندی شاخص‌ها اقدام شد.
- در انتها نیز برای تأیید اعتبار یافته‌ها، یافته‌ها در پنل دیگری به خبرگان عرضه شد و مورد تأیید آنان قرار گرفت که مشخصات آنان در ردیف ۷ تا ۱۱ جدول ۳ ارائه شده است:

جدول ۲. اطلاعات اعضای پنل و جلسات

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسات
۱	شناسایی ابعاد مناسب برای دسته‌بندی و گروه‌بندی شاخص‌ها	۶ نفر	دو جلسه
۲	تأیید اعتبار یافته‌ها	۵ نفر	یک جلسه

جدول ۳. اطلاعات و مشخصات اعضای پنل

ردیف	تحصیلات	تجارب مرتبط
۱	دکتری صنایع سیستم	بیش از ۱۰ سال سابقه پژوهشگری در حوزه‌های حکمرانی و سیاست‌گذاری
۲	دکتری فلسفه و سطح چهار حوزه علمیه	بیش از ۱۵ سال سابقه فعالیت به عنوان مستندساز، مدیر روابط عمومی و تبلیغات سازمان‌های رسانه‌ای مختلف
۳	دکتری علوم ارتباطات	بیش از ۷ سال سابقه پژوهشگری در حوزه‌های مربوط به حکمرانی، رسانه و آینده پژوهی
۴	دکتری آینده پژوهی	بیش از ۸ سال فعالیت در سازمان‌های رسانه‌ای و پژوهش در حوزه حکمرانی و آینده پژوهی

ردیف	تحصیلات	تجارب مرتبط
۵	دکتری آینده پژوهی و سطح سه حوزه علمیه	بیش از ۱۰ سال سابقه فعالیت در حوزه پژوهشگری در حوزه‌های حکمرانی رسانه و سازمان‌های مرتبط با این حوزه
۶	دکتری آینده پژوهی	بیش از ۱۰ سال سابقه فعالیت به عنوان معاون طرح و برنامه در سازمان‌های مختلف و پژوهشگری در حوزه‌های حکمرانی و آینده پژوهی
۷	دکتری مدیریت رسانه	بیش از ۲۵ سال سابقه مدیریت و اداره سازمان‌های زیرمجموعه سازمان تبلیغات اسلامی مانند حوزه هنری، سازمان سینمایی سوره، سوره مهر و ...
۸	دکتری ادبیات	بیش از ۳۰ سال سابقه مدیریت و اداره سازمان‌های زیرمجموعه سازمان تبلیغات اسلامی مانند حوزه هنری، سازمان سینمایی سوره، سوره مهر و ...
۹	دکتری سیاست‌گذاری	بیش از ۱۰ سال سابقه فعالیت به عنوان پژوهشگر در حوزه‌های مختلف سیاست‌گذاری و مدیریت در سازمان‌های مرتبط با حکمرانی مانند اندیشکده‌ها و سازمان امور مالیاتی و مرکز پژوهش‌های مجلس
۱۰	دکتری آینده پژوهی	استاد دانشگاه و بیش از ۱۰ سال سابقه پژوهشگری در حوزه‌های حکمرانی و آینده پژوهی
۱۱	کارشناسی ارشد علوم تربیتی	بیش از ۱۰ سال سابقه مدیریت و پژوهشگری در اندیشکده‌ها و مجموعه‌های مرتبط با حکمرانی و سیاست‌گذاری در کشور

یافته های پژوهش

رهبر معظم انقلاب در رابطه با تمدن و پیشرفت می‌فرمایند: ما اگر پیشرفت همه‌جانبه را به معنای تمدن‌سازی نوین اسلامی بگیریم، این تمدن نوین دو بخش دارد: یک بخش، بخش ابزاری است، بخش دیگر، بخش متنی و اصلی و اساسی است. بخش ابزاری چیست؟ بخش ابزاری عبارت است از همین ارزش‌هایی که ما امروز به عنوان پیشرفت کشور مطرح می‌کنیم؛ علم، اختراع، صنعت، سیاست، اقتصاد، اقتدار سیاسی و نظامی، اعتبار بین‌المللی، تبلیغ و ابزارهای تبلیغ؛ این‌ها همه بخش ابزاری تمدن است؛ وسیله است. اما بخش حقیقی، آن چیزهایی است که متن زندگی ما را تشکیل می‌دهد که همان سبک زندگی است. این، بخش حقیقی و اصلی تمدن است، مثل مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع

خوراک، نوع اشپزی، تفریحات، مسئله خط، مسئله زبان، مسأله کسب و کار، رفتار ما در محل کار، رفتار ما در دانشگاه، رفتار ما در مدرسه، رفتار ما در فعالیت سیاسی، رفتار ما در ورزش، رفتار ما در رسانه‌ای که در اختیار ما است، رفتار ما با پدر و مادر، رفتار ما با همسر، رفتار ما با فرزند، رفتار ما با رئیس، رفتار ما با مرئوس، رفتار ما با پلیس، رفتار ما با مأمور دولت، سفرهای ما، نظافت و طهارت ما، رفتار ما با دوست، رفتار ما با دشمن، رفتار ما با بیگانه؛ اینها ان بخش‌های اصلی تمدن است که متن زندگی انسان است. تمدن نوین اسلامی در بخش اصلی، از این چیزها تشکیل می‌شود، اینها متن زندگی است؛ این همان چیزی است که در اصطلاح اسلامی به آن عقل معاش می‌گویند. عقل معاش، فقط به معنای پول در وردن و پول خرج کردن نیست که چگونه پول در بیاوریم، چگونه پول خرج کنیم؛ نه، همه این عرصه وسیعی که گفته شد، جزو عقل معاش است. می‌شود این بخش را به منزله بخش نرم‌افزاری تمدن به حساب آورد و آن بخش اول را بخش‌های سخت‌افزاری به حساب آورد. اگر ما در این بخشی که متن زندگی است، پیشرفت نکنیم، همه پیشرفت‌هایی که در بخش اول کردیم، نمی‌تواند ما را رستگار کند، نمی‌تواند به ما امنیت و آرامش روانی ببخشد؛ همچنان که می‌بینید در دنیای غرب نتوانسته «بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۱/۰۷/۲۳».

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در نقد حکمرانی با مبنای غربی، از بین رفتن ارزش‌های انسانی و معنویت را با وجود دستیابی به ثروت و قدرت، الگویی ناموفق می‌دانند و در پیش گرفتن این الگو را برای کشورهای اسلامی و سایر کشورها به دلیل رویکرد مادی مناسب نمی‌دانند، چراکه در این دیدگاه، اخلاق و معنویت می‌تواند برای پیشرفت مادی، قربانی شود (ناظمی اردکانی، ۱۳۸۷ و سالاری و سیدشمالی، ۱۳۹۹).

طبق فرایند اشاره شده در روش تحقیق، برای پاسخ به سوال پژوهش «مشخصات حکمرانی مطلوب از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی و با محوریت بیانیه گام دوم»، پنج گام طی شده است؛ که در ادامه یافته‌های هر گام ارائه شده است.

گام نخست: استخراج شاخص‌های ارائه شده در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

با بررسی متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، شاخص‌های حکمرانی زیر از متن استخراج شده است.

آرمان‌گرا، تمدن‌ساز، پایبندی به ارزش‌های دینی و فطری، نظام انقلابی، پایبند به اصول، آرمان‌خواه، حضور و پیشران بودن جوانان، مرزبندی با دشمنان، دفاع از مظلومان و مستضعفان، شجاع، رهبری ولی فقیه، ایمان و انگیزه انقلابی، مدیریت جهادی، مردم‌سالاری دینی، ثبات و امنیت، علم‌محور و دانش‌بنیان، مشارکت اجتماعی، عدالت‌محور، توجه به محرومین، معنویت و اخلاق، مقابله و ایستادگی با زورگویان و قلدوران و مستکبران، کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی، روحیه مقاومت، روحیه انقلابی، استفاده از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های کشور، اعتماد به نفس، عزت ملی، امید به آینده، مسئولیت‌پذیر، اقتصاد مقاومتی، پرهیز از اسراف، عدالت و مبارزه با فساد، جوانان مومن و انقلابی، استقلال و آزادی، عزت و حکمت و مطلحت در روابط خارجی، حفظ ارزش‌های انقلابی، مقابله با سبک زندگی غربی.

گام دوم: استخراج مقالات مرتبط با حکمرانی از منظر رهبری از پایگاه مگیران

پژوهش‌های استخراج شده (۵۷ پژوهش) از ۲۱۹ پژوهش کل، در جدول پنج (پیوست) ارائه شده است.

گام سوم: استخراج شاخص‌های ارائه شده در مقالات

پژوهش‌های انجام شده در حوزه حکمرانی بر مبنای نظرات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در جدول پنج (پیوست) ذکر شده است. براساس این پژوهش‌ها، شاخص‌های حکمرانی از منظر ایشان استخراج گردیده است که در قسمت پیوست، شاخص‌های مربوط به هر مقاله ارائه شده است.

گام چهارم: کدگذاری و ترکیب شاخص‌ها

بر اساس پژوهش‌های انجام شده و شاخص‌های استخراج شده از هر کدام از پژوهش‌ها، شاخص‌های حکمرانی احصاء شده از منظر رهبر معظم انقلاب و با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. شاخص‌های حکمرانی استخراج شده از متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و پژوهش‌ها

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
۱	توحید (خدامحوری)	حاکمیت الله، خدامحوری، خدامحوری، مدیریت برای خدا، حاکمیت قوانین الله، استقرار توحید در جامعه	۱۶، ۸، ۳ ۴۱، ۴۰، ۱۷ ۵۰، ۴۶، ۴۵
۲	پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری	پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری، پاسخ‌گویی و حق اظهار نظر، مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی، وفاداری و رابطه مسئولانه مردم نسبت به حکومت، پاسخ‌گویی حکومت به مطالبات مردم، تلاش بی‌وقفه برای ارائه خدمت عمومی، نظارت و پاسخ‌گویی، مسئولیت‌پذیری و خدمت‌گذاری	۶، ۵، ۴، ۲ ۱۳، ۱۰، ۸ ۱۸، ۱۷، ۱۵ ۳۰، ۲۰، ۱۹ ۵۰، ۳۳، ۳۲ ۵۵، ۵۴
۳	استکبارستیزی و دشمن‌شناسی	استکبارستیزی، برائت از دشمنان، دشمن‌شناسی، مقابله با تحجر، نفی سلطه، عدم وابستگی به شرق و غرب	۱۶، ۵، ۳، ۱ ۳۶، ۳۰، ۲۶ ۵۴، ۴۷، ۴۶
۴	تکلیف‌گرایی	تکلیف‌گرایی، پرهیز از منافع شخصی و گروهی، شجاعت و قاطعیت در بیان و عمل که حق است، اعتماد به نفس و خودباوری، در نظر گرفتن تقوا، ایمان، معنویت، تقوا و اخلاق محوری، رهیز از رویکرد جناحی و حزبی در اداره امور، داشتن مقصد دینی، لگام زدن به نفس طغیانگر	۵، ۱۱، ۹ ۳۹، ۲۷، ۱۷ ۵۴، ۴۵
۵	انقلابی و مدیریت جهادی	تلاش بی‌وقفه برای ارائه خدمت عمومی، مدیریت جهادی، شجاعت و اخلاص مسئولان، انقلابی‌گری (حرکت انقلابی)، پابندی به شاخص‌های انقلابی‌گری، میدان دادن به افراد و مجموعه‌های انقلابی، پیشگامی	۹، ۷، ۳، ۱ ۲۷، ۲۲، ۱۷ ۴۱، ۳۵، ۳۰ ۴۸، ۴۷، ۴۵

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
		مسئولان در حوزه های انقلابی، فرهنگ جهاد و شهادت طلبی، جهاد همه جانبه و هوشمند، پرکاری و سخت کوشی، نهادسازی جهادی و انقلابی، بذل جان و مال برای اسلام و انقلاب	۵۶، ۵۰
۶	امانت داری	امانت داری، رعایت منافع عمومی، وفای به عهد	۵۴، ۳۰، ۶
۷	خدمت گذاری	خدمت گرایی، شوق خدمت و روحیه خدمت گذاری بی منت، تامین رفاه عمومی با خدمت رسانی به آحاد جامعه، تلاش بی وقفه برای ارائه خدمت عمومی، دولت خدمت گذار، حاکمیت رابطه رحمانی و خیرخواهی و مهرورزی حکومت نسبت به مردم، خدمت با نیت الهی	۱۵، ۱۷، ۲۷، ۳۰، ۳۵، ۳۹، ۵۴، ۵۰
۸	اخلاق گرایی	اخلاص مسئولان، ترویج سبک زندگی دینی، اسلامی بودن، سلامت اعتقادی، اخلاقی و عملکردی مسئولان، اخلاق مداری، سلامت اعتقادی و اخلاقی مسئولان کشور به ویژه در سطوح عالی، اخلاق، اخلاق و معنویت عامل ثبات در پیشرفت های علمی، افزایش معنویت و اخلاق در جامعه، حاکمیت رابطه رحمانی و خیرخواهی و مهرورزی حکومت نسبت به مردم، پایبندی به اصول اخلاقی و انقلابی، لگام زدن به نفس طغیانگر، دوری از شهوات، معنویت گرایی و اخلاق، پایبندی به اصول اخلاقی و انقلابی، ایمان، معنویت، تقوا و اخلاق محوری، اسلامی شدن و مومنانه و مسئولانه زندگی کردن مسئولان، تواضع	۱، ۳، ۴، ۱۵، ۱۷، ۲۲، ۲۳، ۲۶، ۳۰، ۳۵، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۵۴، ۵۵
۹	ساده زیستی	ساده زیستی، دوری از اسراف، اسراف ستیزی، پرهیز از اسراف، ساده زیستی و مردم گرایی	۵۰، ۱۷، ۵، ۱
۱۰	آرمان گرا و دارای بینش تمدنی	امید به آینده، آرمان گرا و دارای بینش تمدنی، تمدن سازی نوین اسلامی، امید و نگاه خوشبینانه نسبت به آینده، آینده نگرا نه بودن، هویت ساز، تمدن سازی مبتنی بر	۱، ۲، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۲۳، ۵۶

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
		حکمرانی علمی، آرمان‌خواهی واقع‌گرایانه	
۱۱	مشورت پذیری	مشورت پذیری و تصمیم‌گیری منطقی با اتکال به خداوند، مشورت پذیری، شورا و مشورت، فراتر رفتن از جزم‌اندیشی‌های نظری، نصیحت‌پذیری	۵، ۶، ۹، ۳۰، ۵۴، ۵۳
۱۲	نظارت مردمی	نظارت، نظارت و پاسخگویی، اصلاح و نظارت همگانی (امر به معروف و نهی از منکر)، نظارت بر عملکرد و اطمینان از صحت عمل دستگاه‌ها، احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر، اصلاح و نظارت همگانی، نظارت مردمی	۱، ۴، ۸، ۱۰، ۱۷، ۲۴، ۳۰، ۵۴، ۵۳، ۵۰
۱۳	سبک زندگی اسلامی	ترویج سبک زندگی دینی، اسلامی بودن، سبک زندگی انقلابی، سبک زندگی و رفاه عمومی، اسلامی شدن و مومنانه و مسئولانه زندگی کردن مسئولان (زندگی علوی)، توسعه فرهنگ قرآنی، ترویج و توسعه فرهنگ عفاف و حجاب، نهادینه کردن جایگاه خانواده، ارائه الگوهای اسلامی	۱، ۳، ۹، ۱۷، ۲۲، ۲۴، ۴۶، ۵۵
۱۴	مشارکت در تصمیم‌گیری	مشارکت مردم، مشورت پذیری و تصمیم‌گیری، مشارکت دادن مردم، مشارکت مردم در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری، مشارکت جویی، مشارکت عمومی، کار گروهی و مشارکت اجتماعی، مشارکت اجتماعی و نوع‌دوستی مردم، مشارکت طلبی، جلب مشارکت حداکثری، ارتقای بینش سیاسی آحاد مردم نسبت به مسائل بین‌الملل	۱، ۲، ۶، ۷، ۸، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۵، ۴۷، ۵۴، ۵۳، ۵۰
۱۵	حاکمیت اسلام و قوانین اسلامی	اسلامیت، حاکمیت اسلام، حاکمیت و توسعه ارزش‌های اسلامی در فرایندها، حاکمیت قوانین قرآن، اسلامی شدن، حاکمیت دین،	۳، ۴، ۸، ۱۷، ۲۲، ۲۵، ۳۰، ۴۵، ۴۶، ۵۴، ۵۵

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
۱۶	حکومت مبتنی بر ولایت	رهبری سیاسی و اجتماعی انقلاب توسط یک مرجع دینی، ولایت فقیه	۴، ۳۰، ۴۶
۱۷	قانون‌مداری	قانون‌گرا، قانون‌مداری الهی، ضابطه‌مداری، حاکمیت قانون، حکومت قانون، توجه به کیفیت و قانون‌مندی، رهبری ولی فقیه دین‌شناس، تبعیت از قانون، قانون محوری	۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۵، ۳۹، ۴۷، ۵۰، ۵۴
۱۸	فساد ستیزی	فساد ستیزی، مبارزه با فساد، پرهیز از فساد و مراقبت از انحراف، عدالت و مبارزه با فساد، مبارزه جدی با مفاسد اقتصادی، فرهنگ مبارزه با فساد	۱، ۲، ۴، ۷، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۹، ۵۰، ۵۲، ۵۴، ۵۷
۱۹	شایسته سالاری	شایسته سالاری، میدان دادن به افراد و مجموعه‌های انقلابی، تحقق شایسته سالاری، شایسته سالاری در انتصاب کارگزاران حکومتی	۲، ۹، ۱۵، ۱۷، ۳۰، ۴۷، ۵۰
۲۰	جوان‌گرایی	جوان‌گرایی، روحیه جوانی و نشاط، اعتماد به جوان‌ها، جوان	۲، ۳، ۹، ۲۶، ۲۷، ۳۹، ۴۶، ۴۸، ۵۶
۲۱	کارایی و اثربخشی	کارایی و اثربخشی، طرح و برنامه، اثبات کارآمدی نگاه انقلابی، کارآمدی، بهبود مستمر، اثربخشی دولت، رشد و بهسازی، بهره‌وری و سلامت مالی، انعطاف‌پذیری و سرعت عمل	۴، ۵، ۹، ۱۱، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۵۰
۲۲	علم‌محور و دانش‌بنیان	تحصیل علم و کسب دانش، علم و فناوری و پژوهش، دانش‌بنیان	۲، ۵، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۶

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
		علم گرایی، تخصص، علم و درایت، ابتکار عمل و خلاقیت، مسئولیت تربیتی و علمی، استعداد علم و تحقیق ملت ایران، تمدن سازی مبتنی بر حکمرانی علمی، جهاد علمی، محور و دانش بنیان	۲۷، ۳۰، ۳۹، ۴۲، ۴۷، ۵۴، ۵۶
۲۳	عقلانیت محوری	خردورزی، فراتر رفتن از جزم اندیشی های نظری، عقلانیت، عقلانیت محوری، حاکمیت عقل، قدرت تعقل و تحلیل خوب مسائل	۱، ۹، ۲۱، ۲۲، ۴۷، ۵۴، ۵۶
۲۴	عدالت خواهی و عدالت گستری	عدالت خواهی، عدالت محوری، عدالت، عدالت خواهی و عدالت گستری، دستیابی به عدالت، گسترش عدالت اجتماعی، دادرسی عادلانه، رعایت منافع عمومی، عدالت خواه و محرومیت زدا	۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۷، ۸، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۶، ۳۵، ۴۵، ۴۶، ۵۰، ۵۲، ۵۴، ۵۶، ۵۷
۲۵	رفع فقر و محرومیت	رفع فقر و محرومیت، محرومیت زدا، حمایت از مستضعفین، دنبال کردن اهداف عمیق انسانی و معنوی در کنار اهداف مادی و اقتصادی، کاهش فقر، توجه ویژه به محرومین و مستضعفین، فقرزدایی و توجه به محرومین، توزیع مناسب منابع	۱، ۲، ۳، ۸، ۲۷، ۳۰، ۳۹، ۴۶
۲۶	عزت ملی	عزت ملی، عزت طلبی، احیای عزت، عزتمندی، قدرت و بصیرت	۵، ۱۵، ۲۲، ۳۵، ۴۵، ۴۷، ۵۴
۲۷	استقلال اقتصادی	استقلال اقتصادی، معتقد به اقتصاد مقاومتی، تلاش برای خودکفایی اقتصادی، تقویت تولید، اقتصاد محوری، اقتصاد پاک، قطع وابستگی و دستیابی به استقلال، وجود منابع طبیعی و خدادادی و موقعیت ژئوپولیتیک ویژه	۱، ۲، ۳، ۷، ۱۵، ۲۲، ۲۶، ۳۰، ۳۵، ۳۶، ۴۲، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۵۴

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
۲۸	امنیت و ثبات	امنیت، ثبات سیاسی در جامعه، امنیت زایی، امنیت دریایی، امنیت ملی، ثبات سیاسی و نبود خشونت	۷، ۸، ۱۸، ۲۳، ۲۴، ۳۰، ۳۵، ۴۲، ۴۷، ۵۰، ۵۳، ۵۴
۲۹	اقتدار درون‌زا	اعتماد به توانمندی داخلی، اقتدار درون‌زا، قدرت و بصیرت، بازگویی توانایی‌های انقلاب، قدرت آفرینی، تقویت بنیه دفاعی، دفاع از مرزها و هویت و منافع ملی	۱، ۴، ۵، ۹، ۲۳، ۲۶، ۴۵، ۵۶
۳۰	آزادی مشروع	آزادی مشروع، تقوا، آزادی‌خواهی، تامین آزادی، آزادی، تامین آزادی مشروع مردم، آزادی منطقی و الهی	۳، ۴، ۷، ۸، ۱۵، ۲۲، ۳۵، ۴۵، ۴۶، ۵۴
۳۱	پرهیز از تصدی‌گری دولتی	نفی تصدی‌گری دولت، بهبود مستمر نظام و ساختار دولتی (پرهیز از تصدی‌گری)، دولت خدمت‌گذار، مشارکت جویی، تمرکززدایی، اقتصاد غیردولتی	۷، ۱۷، ۲۶، ۳۵، ۴۷، ۵۰، ۵۲
۳۲	معنویت‌گرا و سعادت طلب	معنویت، معنویت‌گرایی و اخلاق، تلاش برای سعادت مردم، افزایش معنویت و اخلاق در جامعه، تقدم بخشی به فرهنگ و معنویت، خودسازی، تعالی معنوی در کنار رفاه مادی، دنبال کردن اهداف عمیق انسانی و معنوی در کنار اهداف مادی و اقتصادی، معنویت‌گرا و سعادت طلب، معنویت‌گرایی و حاکمیت گفتمان اخوت	۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۶، ۳۵، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۵۴، ۵۷
۳۳	تعالی معنوی در کنار رفاه مادی	دنبال کردن اهداف عمیق انسانی و معنوی در کنار اهداف مادی و اقتصادی، تعالی معنوی در کنار رفاه مادی، سبک زندگی و رفاه عمومی، برخورداری از کشور و ملتی با ویژگی‌های مترقی مادی و معنوی، پیشرفت همه جانبه، تامین رفاه عمومی	۳، ۴، ۲۲، ۲۳، ۲۶، ۴۵، ۴۶، ۵۴
۳۴	حاکمیت گفتمان مقاومت	حامی مقاومت، حاکمیت گفتمان مقاومت، معتقد به اقتصاد مقاومتی	۱، ۲، ۴۷

ردیف	موضوع	تعداد اعضای پنل	تعداد جلسه
۳۵	نظارت و شفافیت (نظارت الهی، شخصی، مردمی، نهادی)	نظارت، شفافیت، اطلاع رسانی و پاسخگویی، هدفمندی، اطلاع رسانی و شفافیت اطلاعات، نظارت آشکار و پنهان، نظارت مردمی، شفافیت گرایی، نظارت مردمی (نظارت الهی، شخصی، مردمی، نهادی)، نظارت مردمی و نهادی	۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۵، ۱۷، ۲۰، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۵، ۴۷، ۵۰، ۵۳، ۵۴
۳۶	مردم سالاری دینی (مشارکت مردمی)	مشارکت مردم، مشارکت دادن مردم، ارکت مردم در تصمیم سازی و تصمیم گیری در عرصه ملی و جهانی، کارگروهی و مشارکت اجتماعی، مردم سالاری و مشارکت مردمی، رابطه مسئولانه مردم نسبت به حکومت، مشارکت اجتماعی و نوع دوستی مردم، جلب مشارکت حداکثری، مشارکت جو و مردم گرا	۱، ۲، ۶، ۷، ۸، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۵، ۳۹، ۴۷، ۵۰، ۵۳، ۵۴

گام پنجم: ابعاد و دسته بندی شاخص ها

براساس پنل خبرگان برگزار شده، شاخص های حکمرانی مطلوب احصاء شده قابل تقسیم بندی به ابعاد و عناوین زیر می باشد:

۱. توحید؛
۲. مدیریت جهادی؛
۳. مشارکت و همبستگی اجتماعی؛
۴. تعالی معنوی در کنار رفاه مادی؛
۵. امنیت و حاکمیت ملی؛
۶. سبک زندگی اسلامی؛
۷. تمدنی.

بر این اساس شاخص‌های حکمرانی مطلوب ارائه شده از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی و با محوریت بیانیه گام دوم در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. شاخص‌های حکمرانی مطلوب از منظر رهبر معظم انقلاب با محوریت بیانیه گام دوم

ردیف	عنوان	شاخص‌ها
۱	توحید	- خدامحوری - حاکمیت اسلام و قوانین اسلامی - حکومت مبتنی بر ولایت
۲	مدیریت جهادی	- پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری - استکبارستیزی و دشمن‌شناسی - تکلیف‌گرایی - انقلابی و مدیریت جهادی - قانون‌مداری - فساد ستیزی - شایسته سالاری - جوان‌گرایی - کارایی و اثربخشی - نظارت و شفافیت - خدمت‌گزاری - پرهیز از تصدی‌گری دولتی - عقلانیت محوری - امانت‌داری - سلامت اعتقادی و اخلاقی مسئولان
۳	مشارکت و همبستگی اجتماعی	- مردم سالاری دینی - مشورت‌پذیری - مشارکت در تصمیم‌گیری - نظارت مردمی
۴	تعالی معنوی در کنار رفاه مادی	- استقلال اقتصادی - علم‌محور و دانش‌بنیان - عدالت‌خواهی و عدالت‌گستری

۵	امنیت و حاکمیت ملی	- تعالی معنوی در کنار رفاه مادی - رفع فقر و محرومیت - عزت ملی - امنیت و ثبات - اقتدار درون‌زا - آزادی مشروع - حاکمیت گفتمان مقاومت
۶	سبک زندگی اسلامی	- ساده‌زیستی - سبک زندگی اسلامی - اخلاق گرایی
۷	تمدنی	- آرمان‌گرا و دارای بینش تمدنی - تمدن‌ساز

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بسیاری از پژوهش‌ها با محوریت حکمرانی خوب که توسط بانک جهانی ارائه شده است، به معرفی شاخص‌های مختلف حکمرانی پرداخته‌اند که نارسایی‌هایی بر آن حاکم است که در بخشی از پژوهش حاضر به آن اشاره و نقدهای مربوطه که عمدتاً در مبانی فلسفی و رویکردی حکمرانی خوب و نگاه مادی و خالی از معنویت آن خلاصه می‌شود، ارائه شد. لذا توسعه مدل‌های حکمرانی مستقل از نظام ارزشی انقلاب اسلامی، نمی‌تواند راهنمای کشور و سازمان‌های مختلف جهت نیل به هدف بزرگ انقلاب اسلامی که همان تمدن نوین اسلامی است، باشد. به همین منظور و با توجه به اهمیت «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» در تصویرسازی تمدن نوین اسلامی و ارائه نقشه راه برای نیل به این هدف متعالی، احصاء شاخص‌های حکمرانی از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با محوریت متن مذکور، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

خیل عظیمی از مدل‌های حکمرانی که در سازمان‌های مختلف کشور جاری است، از مبانی و آموزه‌های دینی نشأت نگرفته و به همین دلیل نمی‌توان از آنها انتظار داشت تا ایران اسلامی را در گام دوم خود که آرمان بزرگش ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای ظهور حضرت ولی عصر عج (ارواح‌افاده) هست نزدیک نماید.

پژوهش حاضر، برای احصاء مشخصات حکمرانی مطلوب با توجه به آراء و نظرات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به‌عنوان راهبر و معمار گام دوم انقلاب اسلامی برای نیل به تمدن اسلامی با استفاده از روش‌های کیفی مرور بر ادبیات و فرا ترکیب به بررسی آراء و نظرات رهبری (مدظله‌العالی) در رابطه با مشخصات حکمرانی مطلوب پرداخته و با برگزاری پنل خبرگان شاخص‌های مذکور را در هفت دسته‌بندی مرتب نمود. این دسته‌بندی‌ها عبارتند از: توحید، مدیریت جهادی، مشارکت و همبستگی اجتماعی، تعالی معنوی در کنار رفاه مادی، امنیت و حاکمیت ملی، سبک زندگی اسلامی، تمدنی و هر کدام نیز ذیل خود، شاخص‌هایی دارد. براین اساس مدل زیر به‌عنوان شاخص‌های حکمرانی مطلوب از منظر رهبری (مدظله‌العالی) و با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی استخراج گردید:

مدل شاخص‌های حکمرانی مطلوب از منظر رهبری (مدظله‌العالی) و با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

پیشنهادهای زیر در پژوهش‌های آتی برای پژوهشگران قابل بررسی خواهد بود:
 ≠ بررسی اهمیت و اولویت هر کدام از شاخص‌ها؛

- ≠ بررسی تأثیرات هر شاخص در فرایندهای حکمرانی و تصمیم‌گیری‌ها؛
- ≠ بررسی میزان تحقق شاخص‌های حکمرانی از منظر رهبری (مدظله‌العالی) با وضع موجود و تدوین نقشه‌راه برای رسیدن به وضع مطلوب؛
- ≠ بررسی الزامات و موانع رسیدن به شاخص‌های مطلوب و ارائه راهکارهای مختلف برای فائق آمدن بر آنها؛
- طراحی مدل حکمرانی مطلوب براساس نظرات رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) برای سازمان‌های مختلف.

فهرست منابع

- ابطحی، سید مصطفی، سالاری سردری، فرضعلی، آرایش، حسن. بررسی و تبیین حکمرانی شایسته در رویکرد حکمرانی نظام جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه راهبرد سیاسی. ۱۳۹۷. سال ۲، شماره ۵.
- امینی، سیدجواد و مبینی، محمد. تبیین مفهوم راهبردی نظریه نظام انقلابی در جمهوری اسلامی ایران. پژوهش‌های انقلاب اسلامی. ۱۳۹۸. دوره ۸، شماره ۳۰. ۴۸-۲۳.
- پورعباسی، عطااله و امامی رضوی، سیدحسن و خیری، زهرا و نقوی الحسینی، سلماز سادات و لاریجانی، باقر. تبیین جایگاه بیانیه گام دوم انقلاب در اسناد سیاستی جمهوری اسلامی ایران و الگوی پیاده سازی مفاهیم آن در نظام آموزش عالی سلامت. طب و تزکیه. ۱۳۹۸. دوره ۸، شماره ۳. ۱۰-۱.
- اقبال، حدیث و رجبی فرجاد، حاجیخ. الگوی حکمرانی خوب در بیانیه گام دوم. فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی. ۱۳۹۹. دوره ۱۲، شماره ۲۳، پیاپی ۱۱۱-۱۳۶.
- اکبری، حسین. الگوی نظام انقلابی تمدن‌ساز و بیانیه گام دوم انقلاب. همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب. الگوی نظام انقلابی تمدن‌ساز. ۱۳۹۸. ۱. ۱۹۹-۲۳۳ ج ۱.
- اکبری، زهرا و حکاک، محمد و وحدتی، حجت‌الله و نظرپوری، هوشنگ. طراحی الگوی سه شاخگی حکمرانی خوب در سازمان‌های چند سطحی. مطالعات مدیریت راهبردی. ۱۳۹۸. ۴۰. ۲۰۱-۱۷۵.
- الوانی، مهدی. نظریه خادمیت و عاملیت: آیا مدیران خود را وقف سازمان می‌کنند؟ سازمان وقف آنان می‌گردد؟. فرایند مدیریت و توسعه. ۱۳۸۱. سال ۱۶، شماره ۱. ۱۱-۶.
- امامی، محمد و شاکاری، حمید. حکمرانی خوب و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. پژوهشنامه حقوق طبیعی. ۱۳۹۵. سال ۱، شماره ۲. ۵۷-۲۵.
- امیری، سروش و میرزایی، زهرا. امنیت اجتماعی در سبک زندگی حکمرانی اسلامی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب. همایش بین‌المللی حکمرانی اخلاق و معنویت، آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (عج) با الگوگیری از زندگی حضرت زهرا (س). ۱۴۰۰. ۲.
- بهرامی، حسین. تحقق گام دوم انقلاب اسلامی از منظر حکمرانی اقتصادی. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- ترابی کلاته قاضی، علی. ارائه الگوی حکمرانی متعالی با ابتدای بر الگوی حکمرانی علوی. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۰. دوره ۲، شماره ۲، پیاپی ۶. ۵۹-۸۸.
- تری، جان. تغییر دیدگاه‌ها در اقتصاد توسعه (ترجمه جعفر خیرخواهان). اقتصاد سیاسی تحول همه جانبه. ۱۳۸۵. ۱.
- تقیپور، یوسف و خلیل‌پور، مهدی. حاکمیت شرکتی با رویکرد اسلامی: تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای با اصول سازمان همکاری و توسعه اقتصادی. حسابدار. ۱۳۸۸. سال ۲۴، شماره ۲۸ و ۲۹. ۷۳-۶۶.

- توانایی، محمدحسین. ارائه الگوی خوب شهری بر مبنای سیره و روش رسول اکرم ص و امام علی ع. همایش حکمرانی خوب شهری. ۱۳۹۱.
- چاووشی، ناصر. بررسی مولفه های آینده پژوهانه در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. همایش ملی گام دوم انقلاب اسلامی. رسالت دانشگاه ها. ۱۳۹۸.
- حساس یگانه، یحیی. مبانی نظری حاکمیت شرکتی. حسابدار. ۱۳۸۴. سال ۲۰، شماره ۱۶۸. ۱۰-۱۶.
- حساس یگانه، یحیی و باغومیان، رافیک. نقش هیئت مدیره در حاکمیت شرکتی. حسابدار. ۱۳۸۵. سال ۲۱، شماره ۱۷۳. ۳۱-۸۱.
- حساس یگانه، یحیی و تاجیک، کامران. حاکمیت شرکتی، هیئت مدیره و تعامل با محیط. حسابدار. ۱۳۸۸. سال ۲۳، شماره ۲۰۴. ۶۲-۶۸.
- حسینی تاش، سیدعلی و واثق، قادرعلی. حکمرانی خوب و ارائه حکمرانی شایسته. اسلام و پژوهش های مدیریتی. ۱۳۹۳. سال سوم، شماره ۲. ۷-۲۸.
- خاشعی، وحید و هرندی، عطاءاله. تبیین ابعاد حکمرانی متعالی مبتنی بر سیره حکومتی امام علی (ع) تلفیق رویکرد اجتهادی و تحلیل محتوا. پژوهش های علم و دین. ۱۳۹۳. سال ۵، شماره ۲. ۸۵-۱۱۰.
- خراعی، مهدی و محمدی نجف آبادی، حمیدرضا. بایسته های تحقق دولت اسلامی مبتنی بر بیانات حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله). همایش بین المللی گام دوم انقلاب. الگوی نظام انقلابی تمدن ساز. ۱۳۹۸. ۱. ۱۲۷-۱۴۵ ج ۲.
- دباغ، سروش و نغری، ندا. تبیین مفهوم خوبی در حکمرانی خوب. مدیریت دولتی. ۱۳۸۸. سال ۱، شماره ۳. ۳-۱۸.
- درخشه، جلال و موسوی نیا، سیدمهدی. مولفه های حکمرانی شایسته در سیره حکومتی پیامبر اسلام ص. پژوهش های علم و دین. ۱۳۹۷. دوره ۹، شماره ۱، پیاپی ۱۷. ۱-۲۸.
- رحمتی، مهدی. الزامات حکمرانی متعالی در جمهوری اسلامی ایران از منظر دولت سازی. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- رضایی، حسن و دهقانی، روح الله و کیانپور، مهرداد. از حکمرانی اسلامی تا دولت معیار (طراحی و تبیین شاخص ها و مولفه های حکمرانی اسلامی). مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری. ۱۳۹۷.
- روشندل ارتباطی، طاهر. چیرستی سازمان های رسانه ای. رسانه. ۱۳۹۴. سال ۲۶، شماره ۴. ۵-۱۸.
- روشندل ارتباطی، طاهر. مفهوم شناسی مدیریت رسانه. فصلنامه رادیو-تلویزیون. ۱۳۸۵. سال ۳، شماره ۲.
- زارعی، بهادر و احمدی، سیدعباس و عابدی درجه، محسن. الگویی حکمرانی مطلوب به منظور ارتقاء اقتدار ملی جمهوری اسلامی. فصلنامه حکومت اسلامی. ۱۴۰۰. دوره ۲۶، شماره ۱، پیاپی ۹۹. ۱۰۷-۱۳۴.
- سالاری سردری، فرضعلی و سیدشمالی، سید میلاد. تحلیل اثرگذاری جوانان و نخبگان در تمدن سازی نوین اسلامی مطابق الگوی حکمرانی اسلامی. پژوهش های پیشرفت و تعالی. ۱۳۹۹. دوره ۳، شماره ۲. ۱-۱۸.

سالاری، سلمان و رحیم‌نیا، فربرز و خوراکیان، علیرضا و مرتضوی، سعید. ارائه مدل حکمرانی در سازمان‌های موقوفه (مطالعه موردی: آستان قدس رضوی). فصلنامه علمی-فرهنگی رضوی. ۱۳۹۹. سال ۹، شماره ۲۶. ۶۳-۳۳.

سردارنیا، خلیل الله و شاکری، حمید. تبیین حکمرانی خوب در نهج البلاغه با رویکرد روشی زمینه‌گرا. مطالعات حقوقی دانشگاه شیراز. ۱۳۹۳. دوره ۶، شماره ۴. ۵۳-۲۷.

سروش محلاتی، محمد. اهداف و آرمان‌های حکومت. قیسات. ۱۳۸۰. شماره ۲۰ و ۲۱. ۵۶-۴۸. سلیمی، غلامرضا. گام دوم انقلاب، جوانگرایی و مدارس حکمرانی. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۳۹۹. ۳. ۱۳-۱۱. سهیلی، حمیدرضا و مرادی، بهرام. بررسی و تبیین مولفه‌های مدیریت جهادی در اعتلای حکمرانی اسلامی در جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب). همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱. سوری، محمدجواد، توانا، حمید و ابری، محمدجواد. ویژگی‌های حکمران تراز دولت اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی). فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۰. دوره ۲، شماره ۱، پیاپی ۵. ۱۲۲-۹۷.

شریفزاده، فتاح و قلیپور، رحمت الله. حکمرانی خوب و نقش دولت. مدیریت فرهنگ سازمانی. ۱۳۸۲. سال ۱، شماره ۴، پیاپی ۱۰۵۱. ۱۰۹-۹۳.

شریفی، محمد و غرشاسبی، سهیل گرشاسبی. مبانی حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر آموزه‌های دینی-با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱. شفیقت رودسری، آریا و تبرزد، محمدسعید. ارائه الگوی حکمرانی متعالی اسلامی - ایرانی بر اساس اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی). فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۰. دوره ۲، شماره ۱، پیاپی ۵. ۴۸-۷.

صادقی، فتح اله و قاسمی، لطف اله. تلفیق فرهنگ جهادی با فرهنگ سازمانی برای راه اندازی یک ساختار نو (فرهنگ سازمان جهادی). همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی. ۱۳۸۸. ۲.

صانعی، مهدی. حکمرانی خوب، مفهومی نو در مدیریت دولتی. تدبیر. ۱۳۸۵. دوره ۷، شماره ۱۷۸. صفریان، روح اله و امام جمعه زاده، سیدجواد. الگوی حکمرانی خوب. سرمایه اجتماعی و توسعه همه جانبه. فصلنامه دول پژوهی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی. ۱۳۹۶. سال ۳، شماره ۱۲، پیاپی ۳۶. ۴۰-۷. عابدی جعفری، عابد و امیری، مجتبی. فرا ترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی. فصلنامه روش‌شناسی علوم انسانی. ۱۳۹۸. شماره ۹۹، سال ۲۵. ۸۷-۷۳.

عابدی درچه، محسن. الگویابی دانشگاه اخلاق مدار در گام دوم انقلاب اسلامی مبتنی بر حکمرانی علمی-اسلامی. همایش ملی گام دوم انقلاب اسلامی. رسالت دانشگاه‌ها. ۱۳۹۸.

عابدی درچه، محسن. مردمی‌سازی حکمرانی متعالی در اندیشه و راهبرد امامین انقلاب اسلامی. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۰. دوره ۲، شماره ۴، پیاپی ۸. ۱۰۶-۶۸.

- عابدی درچه، محسن. واکاوی سیاق حکمرانی جوان و حزب الهی در گام دوم انقلاب مبتنی بر اندیشه امام خامنه ای. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۳۹۹. ۳. ۱۶-۳۳.
- عالی پور، علیرضا. حکمرانی دریامحور در گام دوم انقلاب اسلامی. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- عرفان منش، ایمان. ارزیابی وضعیت حکمرانی پایدار در نهاد علمی شورای تحول علوم انسانی در چارچوب بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی و ایرانی. ۱۴۰۰. سال نهم، شماره ۱۷. ۹-۳۸.
- عرفانی فر، علی. الگوی حکمرانی اسلامی (اهداف، مبانی نظری، مولفه ها، شاخص ها، ساختارها). همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- عیوضی، محمدرحیم و مرزبان، نازنین. بررسی مولفه های حکمرانی خوب از منظر امام خمینی (ره). مطالعات سیاسی جهان اسلام. ۱۳۹۵. دوره ۵، شماره ۳، پیاپی ۱۹. ۱۱۷-۱۳۸.
- فرهنگی، علی اکبر و روشندل اربطانی، طاهر و برقی میکائیل. نگرشی بر بنیان های نظری مدیریت سازمان های رسانه ای. فصلنامه دانش مدیریت. ۱۳۸۳. دوره ۱۷، شماره ۴، پیاپی ۵۶۹. ۸۵-۱۱۴.
- قاسمی شوب، محمد. نظام انقلابی تمدن ساز در اندیشه امام خامنه ای (مدظله). مراحل، موانع و الزامات. همایش بین المللی گام دوم انقلاب. الگوی نظام انقلابی تمدن ساز. ۱۳۹۸. ۱. ج ۲. ۸۷-۱۰۴.
- قاسمی، بهزاد. تحلیل تجارب موفق در حوزه حکمرانی مردم پایه- استکبارستیزی ملت ایران از پیروزی تا گام دوم انقلاب اسلامی. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۰. ۸. ۴۷-۶۷.
- قاصد نظامیان، جواد و انصاری، ابوالفضل. بررسی روند حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانات امام خامنه ای (مدظله العالی). همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- قاضی طباطبایی، محمود و. نصرتی، روح الله و کاظمی، علی. ارزیابی الگوی نظری حکمرانی خوب در تبیین وضعیت توسعه انسانی. فصلنامه توسعه روستایی. ۱۳۹۱. دوره ۴، شماره ۱. ۳۹-۵۲.
- قربانی، مصطفی و محمدی الموتی، محسن. ابعاد، شاخصها و الزامات نظریه نظام انقلابی. دوفصلنامه علمی- تخصصی اندیشنامه ولایت. ۱۳۹۸. ۹. ۳۳-۵۶.
- قلی پور، رحمت الله. حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت. معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی. ۱۳۸۷.
- کچوئیان، حسین. کندوکاو در ماهیت معمایی ایران (جهانی سازی، دیکراسی و جامعه شناسی سیاسی ایران). بوستان کتاب. ۱۳۸۳. قم.
- کشاورز، محسن و علیخانزاده، علیرضا. مدلسازی نظام مسائل حکمرانی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران به عنوان مبنای سیاست گذاری برنامه هفتم توسعه مبتنی بر تحلیل بیانیه گام دوم. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.

- گودرزی، غلامرضا. حکمرانی از منظر تمدن. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۳۹۹. دوره ۱، شماره ۴. ۱۸-۲۶.
- گودرزی، غلامرضا و حسنی مقدم، صادق و نوروزی، رسول و سلطانی، مرتضی. طراحی و تبیین الگوی نهاد تمدن ساز، مبتنی بر تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب. مدیریت اسلامی. ۱۳۹۹. سال ۲۸، شماره ۳. ۴۵-۷۷.

- مایر، جرال د و سیرز، دادلی. پیشگامان توسعه، (ترجمه علی اصغر هدایتی و علی یاسری). انتشارات سمت. ۱۳۳۸. تهران.
- مبینی، محمد. طراحی مدل مدیریت نظام انقلابی براساس بیانیه دوم انقلاب اسلامی. همایش بین المللی گام دوم انقلاب. الگوی نظام انقلابی تمدن ساز. ۱۳۹۸. ۱. ج ۲ ۱۶۷-۱۹۴.
- متفکر، حسین و بهاروندی سهیلا. ارائه مدل مولفه ها و شاخص های حکمرانی اسلامی بر اساس تحلیل نظر خبرگان و کارشناسان حکمرانی مطلوب. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۱. دوره ۳، شماره ۱، پیاپی ۹. ۳۱-۷۴.
- محمدی، مظاهر. تبیین فرهنگ و مدیریت جهادی و شاخص های آن. همایش ملی فرهنگ و مدیریت جهادی. ۱۳۸۸. ۲.
- محمدیان، محمدتقی. شاخص های وحیانی حکمروایی خوب. همایش علمی حکمروایی خوب شهری. ۱۳۹۱. انتشارات تیسرا. ج ۲ ۲۰-۴۷.
- مرادی، بهرام و سهیلی، حمیدرضا. حکمرانی اسلامی مردم پایه بر اساس مدیریت جهادی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۴۰۰. دوره ۲، شماره ۴، پیاپی ۸. ۱۰۷-۱۳۹.
- مصباح یزدی، محمدتقی. کاوش ها و چالش ها، تحقیق و نگارش، محمدمهدی نادری و سید ابراهیم حسینی. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمه الله). ۱۳۸۲. ق.م. ۸۷.
- معینی، محمدحسین. تدوین و بررسی حکمرانی راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات با نگاهی به گام دوم انقلاب اسلامی. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- ملکشاهی، مجتبی و کشیشیان سیرکی، گارینه و حسنی فر، عبدالرحمن. بررسی تاثیر توسعه سیاسی بر حکمرانی خوب بر مبنای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. پژوهش های سیاسی و بین المللی. ۱۴۰۰. دوره ۱۲، شماره ۴۶. ۱۳۵-۱۶۰.
- منصوری، عزیز. آسیب شناسی الگوی حکمرانی متعالی امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۳۹۹. ۳. ۳۵-۶۲.
- مهدوی پارسا، علی. چارچوب و اصول حاکمیت شرکتی در بانکداری اسلامی. معرفت اقتصاد اسلامی. ۱۳۹۷. سال ۹، شماره ۲. ۶۳-۸۶.
- مهرابی، امیرحمزه و مهرابی، مهدی. مدل توانمند سازی جوانان برای تحقق حکمرانی اسلامی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۳۹۹. ۳. ۶۳-۹۱.
- میدری، احمد. حکمرانی خوب: مروری بر پایان نامه دکترای اقتصاد. بررسی های بازرگانی. ۱۳۸۲. ۴. ۱۴۴-۱۴۹.
- میدری، احمد و خیرخواهان، جعفر. حکمرانی خوب: بنیان توسعه. مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی. ۱۳۸۳. تهران.
- ناظمی اردکانی، محمد. حکمرانی خوب با رویکرد اسلامی. علوم انسانی. ۱۳۸۷. سال ۱۷، شماره ۷۶. ۱۰۷-۱۲۸.

- ناظمی اردکانی، محمد. نشست ۱۷ تبیین مولفه های حکمرانی اسلامی، وجوه تمایز حکمرانی خوب با حکمرانی خوب با رویکرد اسلامی - حکمرانی متعالی (سخنرانی). مدرسه حکمرانی شهید بهشتی. ۱۳۹۸. تبیین مؤلفه های حکمرانی اسلامی <http://governanceschool.ir/fa/news/198/>.
- نجفی سیار، رحمان و نیک نهاد، ایوب. الزامات تحقق گام دوم انقلاب اسلامی از منظر حکمرانی قانون و قضا. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- نجفی سیار، رحمان و نیک نهاد، ایوب. شاخصه های حکمرانی مطلوب «دولت تراز» انقلاب اسلامی / مطابق با بیانیه گام دوم. فصلنامه علمی مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی. ۱۳۹۹. دوره ۱۰، شماره ۴۱، پیاپی ۴. ۱۷۳-۲۰۰.
- نصرت پناه، محمدصادق و مرادی، محمدحسین و رشیدی، امیرحسین. تحلیل گفتمان انتقادی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با بهره گیری از روش نورمن فرکلاف. مطالعات راهبردی بسیج. ۱۳۹۸. دوره ۲۲، شماره ۸۳. ۳۹-۶۵.
- نوده فراهانی، اسماعیل. الگوی حکمرانی گام اول انقلاب اسلامی و دلالت های سیاست گذارانه «بیانیه گام دوم». دوفصلنامه اسلام و علوم اجتماعی. ۱۳۹۹. دوره ۹، شماره ۴، پیاپی ۳۶. ۵-۳۲.
- نوده فراهانی، اسماعیل. دلالت های حکمرانی و سیاست گذاری بیانیه «گام دوم انقلاب». مطالعات راهبردی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. ۱۳۹۸.
- شجاعی، جبار. شاخص های حکمرانی مطلوب از منظر ایت الله خامنه ای. کاوشی بر بیانیه گام دوم انقلاب. همایش بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز. ۱۴۰۰. ۱.
- نوده فراهانی، امیر. شاخص های حکمران و حکمرانی اسلامی با نگاهی به ارای مقام معظم رهبری. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۱.
- نیک نهاد، ایوب. خوانش متن و ساختار بیانیه گام دوم انقلاب از منظر اسناد راهبردی در آینده نگاری. همایش بین المللی گام دوم انقلاب. الگوی نظام انقلابی تمدن ساز. ۱۳۹۸. ج ۲ ۲۳۷-۲۶۲.
- نیک نهاد، ایوب و اخوان کاظمی، مسعود. طراحی و الگویابی چشم انداز دولت مطلوب گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب. همایش بین المللی گام دوم انقلاب. الگوی نظام انقلابی تمدن ساز. ۱۳۹۸. ۱. ج ۲ ۵۱-۸۶.
- هراتی، محمدجوا و، آزر می، علی. تبیین جنبش های عربی بر مبنای مدل «حکمرانی خوب». فصلنامه علمی پژوهشی سیاست جهانی. ۱۳۹۶. دوره ۶، شماره ۲، پیاپی ۲۰. ۲۱۵-۲۳۹.
- همایونفر، محمدهادی. حکمرانی و تمدن آینده. فصلنامه حکمرانی متعالی. ۱۳۹۹. دوره ۱، شماره ۴. ۲۷-۳۷.
- یقینی، محمود و خزاعی، علی و قائمی، موسی الرضا. ارائه مولفه های راهبردی حکمرانی محلی فرهنگی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بیان پیشنهادات موثر در این حوزه. همایش ملی حکمرانی اسلامی. ۱۴۰۰. ۲.

یوسفی شیخ رباط، محمدرضا و بابایی، فهیمه. طراحی مدل حکمران خوب براساس نامه مالک اشتر و مقایسه آن با اصول حکمرانی خوب بانک جهانی. فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی. ۱۳۹۴. سال ۱۵، شماره ۵۷. ۶۲-۳۱.

- Abedi Darcheh, Mohsen. "Examining the Governance Style of the Youth and Hezbollah in the Second Step of the Revolution Based on the Thoughts of Imam Khamenei." *Excellent Governance Quarterly*. 2020. Vol. 3, pp. 16-33 [In Persian]
- Abedi Darcheh, Mohsen. "Modeling an Ethical University in the Second Step of the Islamic Revolution Based on Scientific-Islamic Governance." *National Conference on the Second Step of the Islamic Revolution: The Universities' Mission*. 2019 [In Persian]
- Abedi Darcheh, Mohsen. "Popularizing Excellent Governance in the Thoughts and Strategies of the Leaders of the Islamic Revolution." *Excellent Governance Quarterly*. 2021. Vol. 2, No. 4, Serial No. 8, pp. 68-106 [In Persian]
- Abedi Jafari, Abed and Amiri, Mojtaba. "Meta-Synthesis: A Method for Synthesizing Qualitative Studies." *Journal of Humanities Methodology*. 2019. No. 99, Vol. 25, pp. 73-87 [In Persian]
- Abtahi, Seyed Mostafa, Salari Serdari, Farzali, Arayesh, Hasan. "An Examination and Explanation of Good Governance in the Approach of the Governance System of the Islamic Republic of Iran." *Rahbord Siyasi Quarterly*. 2018. Vol. 2, No. 5 [In Persian]
- Akbari, Hossein. "The Model of the Revolutionary Civilizing System and the Second Step Statement of the Revolution." *International Conference on the Second Step of the Revolution. The Model of the Revolutionary Civilizing System*. 2019. Vol. 1, pp. 199-233 [In Persian]
- Akbari, Zahra, Hakkak, Mohammad, Vahdati, Hojjat-Allah, and Nazarpoori, Hoshang. "Designing a Three-Pronged Model of Good Governance in Multi-Level Organizations." *Strategic Management Studies*. 2019. Vol. 40, pp. 175-201 [In Persian]
- Ali Pour, Alireza. "Sea-Oriented Governance in the Second Step of the Islamic Revolution." *National Conference on Islamic Governance*. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Alvani, Mahdi. "Servant-Leadership Theory: Do Managers Dedicate Themselves to the Organization or Does the Organization Dedicate Itself to Them?" *Management and Development Process*. 2002. Vol. 16, No. 1, pp. 6-11 [In Persian]
- Amini, Seyed Javad and Mobini, Mohammad. "Explanation of the Strategic Concept of the Revolutionary System Theory in the Islamic Republic of Iran." *Islamic Revolution Studies*. 2019. Vol. 8, No. 30, pp. 23-48 [In Persian]
- Amiri, Soroush and Mirzaei, Zahra. "Social Security in the Lifestyle of Islamic Governance with an Approach to the Second Step Statement of the Revolution." *International Conference on Governance, Ethics, and Spirituality: Preparing for the Rise of Imam Mahdi (A.J.) by Emulating the Life of Fatima (S.A.)*. 2021. Vol. 2 [In Persian]
- Bahrani, Hossein. "Realizing the Second Step of the Islamic Revolution from the Perspective of Economic Governance." *National Conference on Islamic Governance*. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Bodnar DA. *Act in doctrine*: Deseret Book Company; 2014 .
- Charan, P., Shankar, R., & Baisya, R.K. (2008) Analysis of interactions among the variables of supply chain, performance measurement system implementation. *Business Process Management Journal*, 14(4):512-529 .

- Chavoushi, Nasser. "Examining Future-Oriented Components in the Second Step Statement of the Islamic Revolution." National Conference on the Second Step of the Islamic Revolution: The Universities' Mission. 2019 [In Persian]
- Dabbagh, Soroush and Nafri, Neda. "Explaining the Concept of Goodness in Good Governance." Public Management. 2009. Vol. 1, No. 3, pp. 3-18 [In Persian]
- Derakhsha, Jalal and Mousavi-Nia, Seyed Mehdi. "Components of Good Governance in the Governmental Practices of Prophet Muhammad (PBUH)." Science and Religion Research. 2018. Vol. 9, No. 1, Serial No. 17, pp. 1-28 [In Persian]
- Eghbal, Hadis and Rajabi Farjad, Hajikh. "The Model of Good Governance in the Second Step Statement." Islamic Revolution Studies Quarterly. 2020. Vol. 12, No. 23, Serial No. 23, pp. 111-136 [In Persian]
- Emami, Mohammad and Shakari, Hamid. "Good Governance and the Constitution of the Islamic Republic of Iran." Natural Law Journal. 2016. Vol. 1, No. 2, pp. 25-57 [In Persian]
- Erfan Manesh, Iman. "Evaluating the Sustainable Governance Situation in the Scientific Institution of the Council for the Transformation of the Humanities in the Framework of the Second Step Statement of the Islamic Revolution." Islamic-Iranian Progress Model Studies. 2021. Vol. 9, No. 17, pp. 9-38 [In Persian]
- Erfani Far, Ali. "The Islamic Governance Model (Objectives, Theoretical Foundations, Components, Indicators, Structures)." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Eyvazi, Mohammad Rahim and Marzban, Nazanin. "Examining the Components of Good Governance from the Perspective of Imam Khomeini (RA)." Islamic World Political Studies. 2016. Vol. 5, No. 3, Serial No. 19, pp. 117-138 [In Persian]
- Farhangī, Ali Akbar, Roshendel Arbatani, Taher, and Barghi, Mikael. "A Perspective on the Theoretical Foundations of Media Organizations' Management." Management Knowledge Quarterly. 2004. Vol. 17, No. 4, Serial No. 569, pp. 85-114 [In Persian]
- Finfgeld-Connett, D., (2006). Meta-synthesis of presence in nursing. Journal of Advanced Nursing, 55(6), pp. 708-14.
- Ghasemi Shob, Mohammad. "Revolutionary Civilizing System in the Thoughts of Imam Khamenei (May God Protect Him): Stages, Obstacles, and Requirements." International Conference on the Second Step of the Revolution: The Model of the Revolutionary Civilizing System. 2019. Vol. 1, pp. 87-104, Vol. 2 [In Persian]
- Ghasemi, Behzad. "Analyzing Successful Experiences in the Field of Popular Governance - The Anti-Imperialist Resistance of the Iranian Nation from Victory to the Second Step of the Islamic Revolution." Excellent Governance Quarterly. 2021. Vol. 8, pp. 47-67 [In Persian]
- Ghasid Nazemian, Javad and Ansari, Abolfazl. "Examining the Governance Process in the Islamic Republic of Iran Based on the Statements of Imam Khamenei (May God Protect Him)." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Ghazavi, Mahmoud, Nasrati, Ruhollah, and Kazemi, Ali. "Evaluating the Theoretical Model of Good Governance in Explaining the State of Human Development." Rural Development Quarterly. 2012. Vol. 4, No. 1, pp. 39-52 [In Persian]
- Gholipour, Rahmat Allah. "Good Governance and the Appropriate Government Model." Research Deputy of the Islamic Azad University. 2008 [In Persian]
- Ghorbani, Mostafa and Mohammadi Almuti, Mohsen. "Dimensions, Indicators, and Requirements of the Revolutionary System Theory." Specialized Semiannual Journal of Wilayat Studies. 2019. Vol. 9, pp. 33-56 [In Persian]

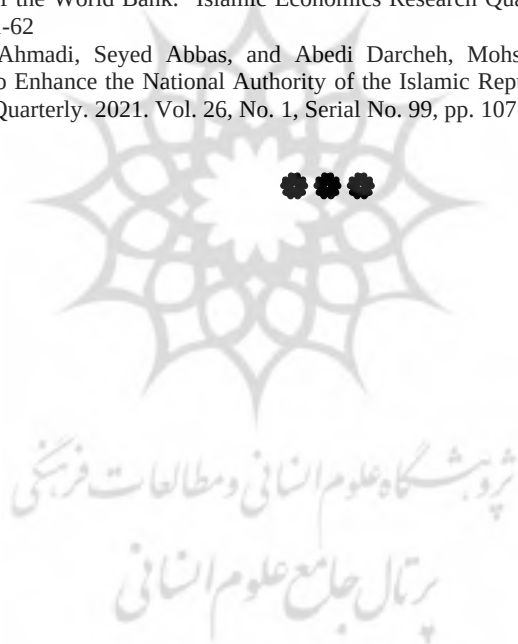
- Goodarzi, Gholamreza, Hasani Moghadam, Sadegh, Norouzi, Rasoul, and Soltani, Morteza. "Designing and Explaining the Model of the Civilization-Building Institution Based on the Analysis of the Second Step Statement of the Revolution." *Islamic Management*. 2020. Vol. 28, No. 3, pp. 45-77 [In Persian]
- Goodarzi, Gholamreza. "Governance from the Perspective of Civilization." *Excellent Governance Quarterly*. 2020. Vol. 1, No. 4, pp. 18-26 [In Persian]
- Hassas Yeganeh, Yahya and Baghomian, Rafik. "The Role of the Board of Directors in Corporate Governance." *Accountant*. 2006. Vol. 21, No. 173, pp. 31-81 [In Persian]
- Hassas Yeganeh, Yahya and Tajik, Kamran. "Corporate Governance, the Board of Directors, and Interaction with the Environment." *Accountant*. 2009. Vol. 23, No. 204, pp. 62-68 [In Persian]
- Hassas Yeganeh, Yahya. "Theoretical Foundations of Corporate Governance." *Accountant*. 2005. Vol. 20, No. 168, pp. 10-16 [In Persian]
- Herati, Mohammad Javad and Azarmi, Ali. "Explaining the Arab Movements Based on the Model of 'Good Governance'." *World Politics Research Journal*. 2017. Vol. 6, No. 2, Serial No. 20, pp. 215-239 [In Persian]
- Homayounfar, Mohammad Hadi. "Governance and Future Civilization." *Excellent Governance Quarterly*. 2020. Vol. 1, No. 4, pp. 27-37 [In Persian]
- Hosseini Tash, Seyed Ali and Vasegh, Gader Ali. "Good Governance and Presenting Excellent Governance." *Islam and Management Researches*. 2014. Vol. 3, No. 2, pp. 7-28 [In Persian]
- Huther, J., & Shah, A. (2000). *Anti-corruption Programs and Policies: A Framework for Evaluation*. World Bank Policy Research Working Paper Series. (۲۵۰۱),
- Kachooyan, Hossein. "Investigating the Enigmatic Nature of Iran (Globalization, Democracy, and Political Sociology of Iran)." *Bustan Book*. 2004. Qom [In Persian]
- Kaufmann, D., Kraay, A. & Mastruzz, M. (2010), *Methodology and Analytical Issues, The Worldwide Governance Indicators, The World Bank, Development Research Group, Macroeconomics and Growth Team*.
- Kaufmann, Daniel, 2007. *Aggregate and Governance Indicators 1996-2006*, World Bank.
- Keshavarz, Mohsen and Alikhanzadeh, Alireza. "Modeling the Governance Issues of the Economy of the Islamic Republic of Iran as the Basis for Policy-Making of the Seventh Development Plan Based on the Analysis of the Second Step Statement." *National Conference on Islamic Governance*. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Kharaei, Mehdi and Mohammadi Najaf Abadi, Hamid Reza. "The Prerequisites for Establishing an Islamic Government Based on the Statements of Ayatollah Khamenei (May God Protect Him)." *International Conference on the Second Step of the Revolution: The Model of the Revolutionary Civilizing System*. 2019. Vol. 1, pp. 127-145, Vol. 2 [In Persian]
- Khashaei, Vahid and Harandi, Ataollah. "Explaining the Dimensions of Excellent Governance Based on the Governmental Practices of Imam Ali (AS) by Combining the Interpretive Approach and Content Analysis." *Science and Religion Research*. 2014. Vol. 5, No. 2, pp. 85-110 [In Persian]
- Khosro Panah A, Yazdanifar, Salehe. *The jurisprudence management system and the planning process*. Culture strategy. 2016;36.
- Mahdavi Parsa, Ali. "Framework and Principles of Corporate Governance in Islamic Banking." *Islamic Economic Knowledge*. 2018. Vol. 9, No. 2, pp. 63-86 [In Persian]
- Malekshahi, Mojtaba, Keshishian Siraki, Garine, and Hasani Far, Abdulrahman. "Examining the Impact of Political Development on Good Governance Based on the Second Step

- Statement of the Islamic Revolution." Political and International Research. 2021. Vol. 12, No. 46, pp. 135-160 [In Persian]
- Mansouri, Aziz. "Pathology of the Excellent Governance Model for Youth Affairs in the Islamic Republic of Iran." Excellent Governance Quarterly. 2020. Vol. 3, pp. 35-62 [In Persian]
- Mayer, Gerald and Sears, Dudley. "Pioneers of Development." Translated by Ali Asghar Hedayati and Ali Yaseri. SAMT Publications. 1989. Tehran [In Persian]
- Mehrabi, Amir Hamzeh and Mehrabi, Mahdi. "Youth Empowerment Model for Achieving Islamic Governance Based on the Second Step Statement of the Revolution." Excellent Governance Quarterly. 2020. Vol. 3, pp. 63-91 [In Persian]
- Mesbah Yazdi, Mohammad Taqi. "Explorations and Challenges," written and researched by Mohammad Mahdi Naderi and Seyed Ebrahim Hosseini. Imam Khomeini Educational and Research Institute. 2003. Qom. pp. 87 [In Persian]
- Meydari, Ahmad. "Good Governance: A Review of Economics Doctoral Dissertations." Business Reviews. 2003. Vol. 4, pp. 144-149 [In Persian]
- Meyhdari, Ahmad and Kheirkhahan, Jafar. "Good Governance: The Foundation of Development." Islamic Parliament Research Center. 2004. Tehran [In Persian]
- Mobini, Mohammad. "Designing the Management Model of the Revolutionary System Based on the Second Step Statement of the Islamic Revolution." International Conference on the Second Step of the Revolution: The Model of the Revolutionary Civilizing System. 2019. Vol. 1, pp. 167-194, Vol. 2 [In Persian]
- Moeini, Mohammad Hossein. "Formulation and Examination of Strategic Governance of Information and Communication Technology with a View to the Second Step of the Islamic Revolution." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Mohammadi, Mazaher. "Explaining Jihadi Culture and Management and Its Indicators." National Conference on Jihadi Culture and Management. 2009. Vol. 2 [In Persian]
- Mohammadian, Mohammad Taghi. "Divine Indicators of Good Governance." Scientific Conference on Good Urban Governance. 2012. TISA Publications. Vol. 2, pp. 20-47 [In Persian]
- Moradi, Bahram and Soheili, Hamidreza. "People-Oriented Islamic Governance Based on Jihadi Management with Emphasis on the Second Step Statement of the Revolution." Excellent Governance Quarterly. 2021. Vol. 2, No. 4, Serial No. 8, pp. 107-139 [In Persian]
- Mottafakir, Hossein and Baharvandi, Sohila. "Presenting a Model of Islamic Governance Components and Indicators Based on the Analysis of Experts' Views and Suitable Governance Scholars." Excellent Governance Quarterly. 2022. Vol. 3, No. 1, Serial No. 9, pp. 31-74 [In Persian]
- Najafi Siyar, Rahman and Niknahad, Ayub. "Characteristics of Ideal Governance 'Standard Government' of the Islamic Revolution / In accordance with the Second Step Statement." Journal of Interdisciplinary Strategic Knowledge Studies. 2020. Vol. 10, No. 41, Serial No. 4, pp. 173-200 [In Persian]
- Najafi Siyar, Rahman and Niknahad, Ayub. "Requirements for Achieving the Second Step of the Islamic Revolution from the Perspective of Law and Justice Governance." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Nazemi Ardakani, Mohammad. "Good Governance with an Islamic Approach." Humanities. 2008. Vol. 17, No. 76, pp. 107-128 [In Persian]
- Nazemi Ardakani, Mohammad. "Session 17: Explanation of the Components of Islamic Governance, Distinctions between Good Governance and Good Governance with an

- Islamic Approach - Excellent Governance (Lecture)." Shahid Beheshti School of Governance. 2019. Explanation of the Components of Islamic Governance /198/http://governanceschool.ir/fa/news [In Persian]
- Niknahad, Ayub and Akhavan Kazemi, Masoud. "Designing and Modeling the Vision of the Ideal Government of the Islamic Revolution's Discourse Based on the Second Step Statement." International Conference on the Second Step of the Revolution: The Model of the Revolutionary Civilizing System. 2019. Vol. 1, pp. 51-86, Vol. 2 [In Persian]
- Niknahad, Ayub. "Textual and Structural Reading of the Second Step Statement of the Islamic Revolution from the Perspective of Strategic Foresight Documents." International Conference on the Second Step of the Revolution: The Model of the Revolutionary Civilizing System. 2019. Vol. 1, pp. 237-262, Vol. 2 [In Persian]
- Nosrat Panah, Mohammad Sadegh, Moradi, Mohammad Hossein, and Rashidi, Amir Hossein. "Critical Discourse Analysis of the Second Step Statement of the Islamic Revolution Using Norman Fairclough's Method." Basij Strategic Studies. 2019. Vol. 22, No. 83, pp. 39-65 [In Persian]
- Nowdeh Farahani, Amir. "Indicators of Governor and Islamic Governance with a View to the Opinions of the Supreme Leader." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Nowdeh Farahani, Esmaeil. "Governance and Policy Implications of the 'Second Step Statement'." Strategic Studies of the Islamic Parliament Research Center. 2019 [In Persian]
- Nowdeh Farahani, Esmaeil. "The Governance Model of the First Step of the Islamic Revolution and the Policy Implications of the 'Second Step Statement'." Semiannual Journal of Islam and Social Sciences. 2020. Vol. 9, No. 4, Serial No. 36, pp. 5-32 [In Persian]
- Pourabbasi, Ataollah, Emami Razavi, Seyed Hassan, Kheiri, Zahra, Naqavi Hosseini, Salmaz Sadat, and Larijani, Bagher. "Explanation of the Position of the Second Step Statement of the Revolution in the Policy Documents of the Islamic Republic of Iran and the Model of Implementing Its Concepts in the Health Higher Education System." Teb va Tazkieh. 2019. Vol. 8, No. 3, pp. 1-10 [In Persian]
- Rahmati, Mehdi. "Requirements of Excellent Governance in the Islamic Republic of Iran from the Perspective of State-Building." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Rezaei, Hassan, Dehghani, Ruhollah, and Kianpour, Mehrdad. "From Islamic Governance to a Benchmark State (Designing and Explaining the Indicators and Components of Islamic Governance)." Center for Strategic Studies of the President. 2018 [In Persian]
- Roshendel Arbatani, Taher. "Conceptualization of Media Management." Radio-Television Quarterly. 2006. Vol. 3, No. 2 [In Persian]
- Roshendel Arbatani, Taher. "The Essence of Media Organizations." Media. 2015. Vol. 26, No. 4, pp. 5-18 [In Persian]
- Sadeghi, Fateh Allah and Ghasemi, Lotf Allah. "Integrating Jihadi Culture with Organizational Culture to Establish a New Structure (Jihadi Organizational Culture)." National Conference on Jihadi Culture and Management. 2009. Vol. 2 [In Persian]
- Safarian, Ruhollah and Emam Jom'eh Zadeh, Seyed Javad. "The Model of Good Governance: Social Capital and Comprehensive Development." Public Governance Quarterly, Faculty of Law and Political Science. 2017. Vol. 3, No. 12, Serial No. 36, pp. 7-40 [In Persian]
- Salari Serdari, Farzali and Seyed Shomali, Seyed Milad. "Analyzing the Impact of Youth and Elites in the New Islamic Civilization According to the Model of Islamic Governance." Progress and Excellence Research. 2020. Vol. 3, No. 2, pp. 1-18 [In Persian]

- Salari, Salman, Rahimnia, Fariborz, Khorakian, Alireza, and Morteza, Saeed. "Presenting a Governance Model in Endowment Organizations (Case Study: Astan Quds Razavi)." Razavi Cultural-Scientific Quarterly. 2020. Vol. 9, No. 26, pp. 33-63 [In Persian]
- Salimi, Gholamreza. "The Second Step of the Islamic Revolution, Youthfulness, and Governance Schools." Excellent Governance Quarterly. 2020. Vol. 3, pp. 11-13 [In Persian]
- Salimi, Gholamreza. "The Second Step of the Revolution, Youthfulness, and Governance Schools." Excellent Governance Quarterly. 2020. Vol. 3, pp. 11-13 [In Persian]
- Sandelowski, M., (2008) Reading, writing and systematic review. Journal of Advanced Nursing, 64(1), pp. 104-10 .
- Sanei, Mahdi. "Good Governance, a New Concept in Public Management." Tadbir. 2006. Vol. 7, No. 178 [In Persian]
- Sardar Nia, Khalil Allah and Shakari, Hamid. "Explaining Good Governance in Nahj al-Balagha with a Grounded Theory Approach." Shiraz University Law Studies. 2014. Vol. 6, No. 4, pp. 27-53 [In Persian]
- Shafqat Rudseri, Arya and Tabar Zard, Mohammad Saeed. "Presenting an Excellent Islamic-Iranian Governance Model Based on the Thoughts of Imam Khomeini (RA) and the Supreme Leader (May God Protect Him)." Excellent Governance Quarterly. 2021. Vol. 2, No. 1, Serial No. 5, pp. 7-48 [In Persian]
- Sharifi, Mohammad and Garshasbi, Soheil Garshasbi. "Foundations of Good Governance in the Islamic Republic of Iran Based on Religious Teachings - With Emphasis on the Second Step Statement of the Revolution." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Sharifzadeh, Fattah and Gholipour, Rahmat Allah. "Good Governance and the Role of Government." Organizational Culture Management. 2003. Vol. 1, No. 4, Serial No. 1051, pp. 93-109 [In Persian]
- Shojaei, Jabbar. "Indicators of Ideal Governance from the Perspective of Ayatollah Khamenei: An Inquiry into the Second Step Statement of the Revolution." International Conference on the Second Step of the Islamic Revolution; The Model of the Revolutionary Civilizing System. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Slaughter, Richard, 1993, The Knowledge Base of Futures Studies as an Evolving Process, Futures, Volume 28, Issue 9, November 1996, Pages 799 -812
- Soheili, Hamidreza and Moradi, Bahram. "Examining and Explaining the Components of Jihadi Management in Elevating Islamic Governance in the Islamic Republic of Iran (With Emphasis on the Second Step Statement of the Revolution)." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 1 [In Persian]
- Soroush Mahalati, Mohammad. "Goals and Ideals of Governance." Ghobasat. 2001. Nos. 20 and 21, pp. 48-56 [In Persian]
- Suri, Mohammad Javad, Tavana, Hamid, and Abri, Mohammad Javad. "Characteristics of an Ideal Islamic State Governor from the Perspective of Imam Khamenei (May God Protect Him)." Excellent Governance Quarterly. 2021. Vol. 2, No. 1, Serial No. 5, pp. 97-122 [In Persian]
- Taghipour, Yousef and Khalilpour, Mahdi. "Corporate Governance with an Islamic Approach: Comparative Analysis with the Principles of the OECD." Accountant. 2009. Vol. 24, Nos. 28 and 29, pp. 66-73 [In Persian]
- Tavanayi, Mohammad Hossein. "Presenting a Good Urban Governance Model Based on the Lifestyle and Methods of Prophet Muhammad (PBUH) and Imam Ali (AS)." Good Urban Governance Conference. 2012 [In Persian]

- Tery, John. "Changing Views in Development Economics." Translated by Jafar Kheirkhahan. Political Economy of Comprehensive Transformation. 2006. Vol. 1 [In Persian]
- Torabi Kalate Ghazi, Ali. "Presenting an Excellent Governance Model Based on the Alavi Governance Model." Excellent Governance Quarterly. 2021. Vol. 2, No. 2, Serial No. 6, pp. 59-88 [In Persian]
- UNESCAP, <https://www.unescap.org/>
- United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, What is Good Governance?, 1997.
- World bank, (2007), booklet a decade of measuring of quality of governance, Washington DC.
- Yaghini, Mahmoud, Khazaei, Ali, and Ghaemi, Mousa-Reza. "Presenting the Strategic Components of Local Cultural Governance Based on the Second Step Statement of the Islamic Revolution and Providing Effective Recommendations in This Field." National Conference on Islamic Governance. 2021. Vol. 2 [In Persian]
- Yousefi Sheikh Robat, Mohammad Reza and Babaei, Fahimeh. "Designing a Good Governor Model Based on the Letter of Malik Ashtar and Comparing It with the Principles of Good Governance of the World Bank." Islamic Economics Research Quarterly. 2015. Vol. 15, No. 57, pp. 31-62
- Zarei, Bahador, Ahmadi, Seyed Abbas, and Abedi Darcheh, Mohsen. "Modeling Good Governance to Enhance the National Authority of the Islamic Republic of Iran." Islamic Government Quarterly. 2021. Vol. 26, No. 1, Serial No. 99, pp. 107-134 [In Persian]

پیوست

لیست شاخص‌های حکمرانی استخراج شده از مقالات

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
۱	شاخص‌های حکمرانی مطلوب از منظر ایت الله خامنه‌ای؛ کاوشی بر بیانیه گام دوم انقلاب	شاخص‌های فرهنگی-اجتماعی: امید به آینده / ترویج سبک زندگی دینی / نوگرایی / مدیریت جهادی / جوان‌گرایی / شجاعت و اخلاص مسئولان / مبارزه با نفوذ / اخلاق‌گرایی / معنویت‌گرایی و حاکمیت گفتمان اخوت. شاخصهای سیاسی-امنیتی: خردورزی / حفظ ارزشهای انقلاب / سیاست خارجی انقلابی / حاکمیت گفتمان مقاومت / مشارکت مردمی / استکبارستیزی / اعتماد به توانمندی داخلی / دشمن‌شناسی و انقلابی‌گری. شاخص‌های اقتصادی: استقلال اقتصادی / عدالت / نظارت / ساده‌زیستی / فسادستیزی / اسراف‌ستیزی / رفع فقر و محرومیت.
۲	شاخصه‌های حکمرانی مطلوب «دولت تراز» انقلاب اسلامی / مطابق با بیانیه گام دوم	معنویت‌گرا و سعادت طلب / علم محور و دانش‌بنیان / معتقد به اقتصاد مقاومتی / آرمان‌گرا و دارای بینش تمدنی / مسئولیت‌پذیر، خدمتگزار و شایسته سالار / قانون‌گرا و فسادستیز / انقلابی، جوان و جهادگر / مشارکت‌جو و مردم‌گرا / عدالت‌خواه و محرومیت‌زدا / شفافیت و سلامت مالی
۳	تبیین مفهوم راهبردی نظریه نظام انقلابی در جمهوری اسلامی ایران	شرایط علی: ایجاد جامعه انقلابی / ایجاد فرهنگ انقلابی / ایجاد ساختارهای انقلابی مدل نظریه انقلابی: جمهوریت / اسلامیت / انقلابی‌گری (حرکت انقلابی) شرایط زمینه‌ای: رهبری نظام انقلابی / مدیریت نظام انقلابی / محیط سیاسی اجتماعی کشور و جهان اسلام شرایط مداخله‌گر: ویژگی‌های ایجابی (ساختار نظام، کارگزاران، هدف‌گذاری، رسانه) / ویژگی‌های سلبی (ساختار نظام، کارگزاران، هدف‌گذاری، رسانه) حاکمیت الله / رهبری سیاسی و اجتماعی انقلاب توسط یک مرجع

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
		دینی / مردمی بودن و اراده جمعی ملت / نفوذ و قدرت معنوی رهبر / ترکیبی از عدالت‌خواهی، آزادی‌خواهی، مردم‌سالاری دینی و معنویت‌گرایی و اخلاق / اسلامی بودن / وحدت و همبستگی تمام اقشار ملت / ارتباط بین دین و سیاست / روحیه ایثار و شهادت طلبی مردم / استقلال طلبی / آزادی‌خواهی / سازش ناپذیری / عدم وابستگی به شرق و غرب / حفظ اصول انقلاب حتی در شرایط دشوار / تغییرات بنیادی و پرهیز از رفورمیسم / رسیدن به پیروزی با کمترین خسارت و خونریزی / تلاش برای خودکفایی اقتصادی / پایگاه مردمی انقلاب و پذیرش آن از سوی ملل ازاده جهان / دنبال کردن اهداف عمیق انسانی و معنوی در کنار اهداف مادی و اقتصادی / تفاهم و یگانگی میان دولت و ملت / همراه بودن انقلاب با مشروعیت دینی / جامعیت انقلاب اسلامی نسبت به همه ابعاد انسانی اجتماعی / تحول در جوانان / برائت از دشمنان / حمایت از مستضعفین.
۴	ارائه الگوی حکمرانی متعالی اسلامی-ایرانی بر اساس اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	امام خمینی (ره): عدالت اجتماعی / نظارت و پاسخگویی / کارایی و اثربخشی / ارتباط عاطفی دولت و ملت / فرهنگ مبارزه با فساد / قانون‌مداری الهی / آزادی منطقی و الهی / ولایت فقیه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی): سلامت اعتقادی، اخلاقی و عملکردی مسئولان / حکومت مبتنی بر ولایت / عدالت محوری / حاکمیت اسلام / مردم‌سالاری دینی / تعالی معنوی در کنار رفاه مادی / اقتدار درون‌زا / کارایی و اثربخشی نهادها و ساختارهای حکومت اسلامی
۵	شاخص‌های و حیانی حکمروایی خوب	داشتن نگرش جامع / اجرا / طرح و برنامه / پیامد تصمیم / انسجام سازمانی / نیازسنجی / اعتمادسازی / دوری از اسراف / زبان‌شناسی / صداقت / توزیع امکانات / تبیین تهدیدها / تمرکز بر هدف / پاسخگویی / شفاف‌سازی / تکریم ارباب رجوع / دوری از تبعیض / ضابطه‌مداری / جریمه / تشویق / توجه به کارکنان / قاطعیت / روش‌های ابتکاری / ارائه الگو / توزیع مناسب منابع / تعریف وظایف / استقلال رای / احترام / ارتقاء / نصیحت‌پذیری / عمل‌گرایی /

ردیف	عنوان	شاخص های ارائه شده
		مساوات / قدرت و بصیرت / ایجاد رقابت / مشورت / عطاقت.
۶	ارائه الگوی خوب شهری بر مبنای سیره و روش رسول اکرم ص و امام علی ع	قانون گرایی / عدالت محوری / مسئولیت پذیری / مشورت پذیری / امانت داری / ایجاد سازش / درک متقابل / اهتمام به امور مسلمین / جلب مشارکت حداکثری / توجه به حقوق دیگران
۷	الگوی حکمرانی خوب در بیانیه گام دوم	ویژگی ها: شایستگی ها در تصمیمات اقتصادی و داشتن دیدگاه استراتژیک سیاسی / حاکمیت قانون / شفافیت / مشارکت / عدالت / ازادی / امنیت و ثبات مدیریت جهادی، استفاده از ظرفیت های طبیعی و انسانی، نظریه نظام انقلابی، مردم سالاری دینی، خودسازی، جامعه سازی، تمدن سازی نوین اسلامی، تضمین آزادی های فردی و اجتماعی، عدالت و مبارزه جدی با مفسد اقتصادی، نفی تصدی گری دولت، مردمی کردن اقتصاد، تقویت تولید، ملازمت اخلاق و معنویت، ثبات و امنیت
۸	الگوی حکمرانی اسلامی (اهداف، مبانی نظری، مولفه ها، شاخص ها، ساختارها)	خدای محوری / صراحت و روشنی در اهداف / اصل پاسخگویی / کاهش فقر / تامین آزادی مشروع مردم / ثبات سیاسی / عدالت خواهی و عدالت گستری / کنترل و نظارت بر عملکرد زیرمجموعه. اصول و شاخص های حکمرانی اسلامی: مولفه روابط حکومت و مردم / اصول راهبردی و عملیاتی اصول راهبردی و عملیاتی: حاکمیت رابطه رحمانی و خیرخواهی و مهرورزی حکومت نسبت به مردم / رعایت منافع عمومی / رعایت افکار و رضایت عمومی / مشارکت عمومی / اصلاح و نظارت همگانی (امر به معروف و نهی از منکر) / وفاداری و رابطه مسئولانه مردم نسبت به حکومت / شفافیت (اطلاع رسانی و پاسخگویی) /
۹	ابعاد، شاخصها و الزامات نظریه نظام انقلابی	ابعاد نظریه انقلابی: اندیشه انقلابی / روحیه انقلابی / عمل و مدیریت جهادی الزامات در اندیشه انقلابی: پابندی به هندسه انقلاب اسلامی /

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
		پایبندی به شاخص‌های انقلابی‌گری / توجه به ساخت حقیقی نظام / اثبات کارآمدی نگاه انقلابی / طرد و انزوای نگاه غیرانقلابی / اولویت درون‌گرایی / فراتر رفتن از جزم‌اندیشی‌های نظری / گفتمان‌سازی / مردم‌باوری و مردم‌محوری. الزامات در حوزه روحیه انقلابی: امید و نگاه خوشبینانه نسبت به آینده / تولیدات فرهنگی-رسانه‌ای اثربخش / تقویت نگاه سیستمی / بازگویی موفقیت‌ها و دستاوردهای چهل‌ساله انقلاب / بازگویی ظرفیت‌های مختلف کشور / بازگویی توانایی‌های انقلاب برای عبور از دشواری‌های چهل سال اخیر. الزامات در حوزه عمل و مدیریت جهادی: نهراسیدن از مشکلات و موانع / اقدام قاطع برای حل مشکلات و مبارزه با مفسدان / پرهیز از رویکرد جناحی و حزبی در اداره امور / تلاش برای گسترش عدالت / جوان‌گرایی / نهادسازی جهادی و انقلابی / تقویت نگاه راهبردی و بلندمدت در سیاست‌گذاری / بسترسازی برای ترویج فعالیت‌های انقلابی / میدان دادن به افراد و مجموعه‌های انقلابی / پیشگامی مسئولان در حوزه‌های انقلابی / سرلوحه قراردادن سبک زندگی انقلابی.
۱۰	ارزیابی وضعیت حکمرانی پایدار در نهاد علمی شورای تحول علوم انسانی در چارچوب بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	مهمترین مولفه‌ها برای حکمرانی پایدار در عرصه علم: جامع‌نگری (پاسخگویی / آینده‌نگرانه بودن) / هدفمندی (شفافیت) / قابلیت اجرا و پیگیری و نظارت
۱۱	حکمرانی از منظر تمدن	هویت ساز / متناسب و سازگار با فطرت انسانی / داشتن مقصد دینی / کارآمدی / تکلیف‌گرایی
۱۲	دلالت‌های حکمرانی و سیاست‌گذاری بیانیه «گام دوم انقلاب»	شاخصی مطرح نشده و به آشنایی‌زدایی از چارچوب کلی حاکم بر بیانیه و نوعی واکاوی از مباحث مطروحه آن پرداخته شده است.
۱۳	بررسی مولفه‌های حکمرانی خوب از منظر امام خمینی (ره)	قانون‌گرایی / مشارکت مردم / عدالت‌جویی / اعتمادسازی / پاسخ‌گویی حکومت به مطالبات مردم

ردیف	عنوان	شاخص های ارائه شده
۱۴	ارائه مولفه های راهبردی حکمرانی محلی فرهنگی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بیان پیشنهادات موثر در این حوزه	بررسی راهبردها در حوزه های مدیریت / آموزش و سلامت / اقتصادی / عملیات فرهنگی / مهندسی - عمرانی / اجتماعی - سیاسی
۱۵	الزامات حکمرانی متعالی در جمهوری اسلامی ایران از منظر دولت سازی	پاسخ گویی / قانون مداری / شفافیت / کارایی و اثربخشی / مبارزه با فساد. الزامات: عدالت محوری / قانون مداری / مردمی بودن / اهتمام در پاسداری از ارزش ها / تحقق شایسته سالاری / تحقق آزادی / عزتمندی / اخلاق مداری / خدمت گرایی / اقتصاد محوری / سیاست خارجی پویا
۱۶	ارائه الگوی حکمرانی متعالی با ابتنای بر الگوی حکمرانی علوی	خدا محور / آبادانی و عمران / عدالت خواهی / دشمن ستیزی / رشد مردم و رشد با مردم / اتصال به منبع قرآن و سنت.
۱۷	ارائه مدل مولفه ها و شاخص های حکمرانی اسلامی بر اساس تحلیل نظر خبرگان و کارشناسان حکمرانی مطلوب	حکمرانی مطلوب اسلامی: حق اظهار نظر / شفافیت / دادرسی عادلانه / حکومت قانون / کنترل فساد / مشارکت / عدالت و انصاف / پاسخگویی / مسئولیت پذیری شاخص ها از نظر رهبری (مدظله العالی): عدالت خواهی و عدالت گستری / فساد ستیزی / سلامت اعتقادی و اخلاقی مسئولان کشور به ویژه در سطوح عالی (ساده زیستی و مردم گرایی / تواضع / خودگرایی، تدبیر و حکمت در تصمیم گیری و عمل / پرهیز از اسراف / وسعت نظر و تحمل مخالف / پرهیز از منافع شخصی و گروهی / شجاعت و قاطعیت در بیان و عمل که حق است / انس با خدا و قرآن و استمداد دائمی از خدا) / تلاش بی وقفه برای ارائه خدمت عمومی / شایسته سالاری در انتصاب کارگزاران حکومتی / بهبود مستمر نظام و ساختار دولتی (پرهیز از تصدی گری) / نظارت بر عملکرد و اطمینان از صحت عمل دستگاه ها / قانون گرایی /

ردیف	عنوان	شاخص های ارائه شده
		تمرکز زدایی / اطلاعات رسانی و شفافیت اطلاعات / توجه به فرهنگ به عنوان محیط زیست انسانی در جامعه / حفظ سرمایه های ملی (محیط زیست) / مشارکت مردم در تصمیم سازی و تصمیم گیری در عرصه ملی و جهانی نهایی - ابعاد حکمرانی مطلوب اسلامی: انسجام و همگرایی و هم افزایی / اعتماد ارکان حکمرانی به یکدیگر / فرایند انتخاب و اصلاح و نظارت بر حکومت / توسعه ظرفیت ها و سیاست ها و اقدامات / حاکمیت و توسعه ارزش های اسلامی در فرایندها
۱۸	حکمرانی خوب و ارائه حکمرانی شایسته	حکمرانی خوب و حکمرانی شایسته براساس دیدگاه امیرالمومنین: پاسخگویی و حق اظهار نظر / اثربخشی دولت / ثبات سیاسی و نبود خشونت / کیفیت قوانین و مقررات / مهار فساد / حاکمیت قانون
۱۹	حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت	مردم سالاری / مشارکت جویی / پاسخگویی / اثربخشی / کارآفرینی / عدالت محوری
۲۰	مولفه های حکمرانی شایسته در سیره حکومتی پیامبر اسلام ص	قانون گرایی / فساد ستیزی / پاسخگویی / شفافیت / اثربخشی / رفق و مدارا / عدالت محوری / مشارکت طلبی
۲۱	الگوی حکمرانی گام اول انقلاب اسلامی و دلالت های سیاست گذارانه «بیانیه گام دوم»	ادراک انقلاب اسلامی به عنوان یکی از انقلابات کبیر و نوید دهنده ظهور جهان جدید / تقدم بخشی به فرهنگ و معنویت / پیگیری مفهوم برکت و عدم اتکای صرف بر منطق هزینه و فایده اقتصادی / تمرکز بر جهاد علمی
۲۲	الگوی نظام انقلابی تمدن ساز و بیانیه گام دوم انقلاب	حاکمیت قوانین قرآن الزامات: علم و پژوهش / معنویت / عقلانیت / عزت ملی / اخلاق مدیریت جهادی: عدالت و مبارزه با فساد / اقتصاد پاک / مقابله با تحجر / استقلال و آزادی / سبک زندگی و رفاه عمومی نظام انقلابی مردم سالار
۲۳	الگویابی دانشگاه اخلاق مدار در	موانع: نظام سلطه (قدرت هژمونی) / نژادپرستی / افراط گرایی مذهبی قدرت آفرینی حکمرانی علمی / رابطه اخلاق و معنویت با علم و

ردیف	عنوان	شاخص های ارائه شده
	گام دوم انقلاب اسلامی مبتنی بر حکمرانی علمی-اسلامی	پژوهش / اخلاق و معنویت عامل ثبات در پیشرفت های علمی / تمدن سازی مبتنی بر حکمرانی علمی
۲۴	امنیت اجتماعی در سبک زندگی حکمرانی اسلامی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب	برای ایجاد و تقویت امنیت در جامعه اسلامی باید سعی شود با احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر / ترویج و توسعه فرهنگ عفاف و حجاب / نهادینه کردن جایگاه خانواده / گسترش فرهنگ قرآنی / ارائه الگوهای اسلامی؛ سبک زندگی اسلامی در جامعه نهادینه شود.
۲۵	بایسته های تحقق دولت اسلامی مبتنی بر بیانات حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله)	اسلامی شدن چهار مقوله: زمامداران / نهادها و تشکیلات / الگوها و سازوکارها
۲۶	بررسی مولفه های آینده پژوهانه در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	عوامل کلیدی فرهنگی-اجتماعی: فطری و دائمی بودن شعارهای انقلاب / مشارکت اجتماعی و نوع دوستی مردم / گسترش عدالت اجتماعی / افزایش معنویت و اخلاق در جامعه / برخورداری از کشور و ملتی با ویژگی های متری مادی و معنوی / برخورداری از اعتبار و شایستگی در سطح جهان / فعالیت ابزارهای رسانه ای پیشرفته و فراگیر دشمنان علیه اعتقادات جوانان و نوجوانان عوامل کلیدی اقتصادی: ایجاد زیرساخت های اقتصادی پیشرفت / برخورداری از نیروی انسانی جوان، مستعد و مومن / وجود منابع طبیعی و خدادادی و موقعیت ژئوپولیتیک ویژه / وجود چالش بیرونی و وجود چالش درونی عوامل کلیدی سیاسی: مشارکت گسترده مردم در عرصه های سیاسی / ارتقای بینش سیاسی آحاد مردم نسبت به مسائل بین الملل به گونه ای شگفت انگیز عوامل کلیدی علم و فناوری: سرعت بالای رشد علمی کشور و رتبه برتر جهان در فناوری های نوین / بالاتر از میانگین بودن استعداد علم و تحقیق ملت ایران
۲۷	بررسی و تبیین مولفه های مدیریت جهادی در اعتلای حکمرانی اسلامی در جمهوری	مولفه های مدیریت جهادی: خدمت با نیت الهی / تخصص، علم و درایت / شوق خدمت و روحیه خدمت گذاری بی منت / تداوم و استقامت در کار / انعطاف پذیری و سرعت عمل / اعتماد به جوان ها

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
	اسلامی ایران (با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب)	در مدیریت / اعتماد به نفس و خودباوری / ابتکار عمل و خلاقیت / توجه ویژه به محرومین و مستضعفین / کار گروهی و مشارکت اجتماعی / پرهیز از فساد و مراقبت از انحراف / توجه به کیفیت و قانون‌مندی
۲۸	تبیین جایگاه بیانیه گام دوم انقلاب در اسناد سیاستی جمهوری اسلامی ایران و الگوی پیاده سازی مفاهیم آن در نظام آموزش عالی سلامت	جایگاه بیانیه / گزاره‌های الزام‌آور بیانیه گام دوم
۲۹	تحلیل اثرگذاری جوانان و نخبگان در تمدن سازی نوین اسلامی مطابق الگوی حکمرانی اسلامی	بررسی کیفی اصول حکمرانی اسلامی کتاب از حکمرانی اسلامی تا دولت معیار با اصول حکمرانی خوب
۳۰	از حکمرانی اسلامی تا دولت معیار (طراحی و تبیین شاخص‌ها و مولفه‌های حکمرانی اسلامی)	اصول مولفه روابط حکومت و مردم: شفافیت، اطلاعات رسانی و پاسخگویی / وفاداری و رابطه مسئولانه مردم نسبت به حکومت / مشارکت عمومی / رعایت منافع عمومی / اصلاح و نظارت همگانی (امر به معروف و نهی از منکر) / حاکمیت رابطه رحمانی و خیرخواهی و مهرورزی حکومت نسبت به مردم اصول مولفه روابط حکومت با عرصه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی: وحدت، هماهنگی و هم‌افزایی حوزه سیاست: امنیت ملی / وفای به عهد و پیمان / هم‌زیستی مسالمت‌آمیز و مقابله عادلانه با تجاوز / رسالت جهانی و حمایت از حق‌طلبی / نفی سلطه حوزه اقتصاد: فقرزدایی و توجه به محرومین / تولیدگرایی / توسعه گرایی حوزه فرهنگ: مسئولیت تربیتی و علمی

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
		اصول مولفه نظام اداری و روابط اجزای حکومت: حوزه سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری در حکمرانی اسلامی: شورا و مشورت حوزه روابط قوا: تعدیل قدرت / وحدت، هماهنگی و هم‌افزایی / تفکیک وظایف قوا و ارکان نظام و نظارت آنها بر یکدیگر حوزه نیروی انسانی: رهبری ولی فقیه دین‌شناس / شایسته سالاری / ذکر، رشد و بهسازی / مسئولیت‌پذیری و خدمت‌گذاری حوزه نظارت و کنترل: نظارت آشکار و پنهان / نظارت مردمی / برخورد و واکنش مناسب حوزه فرهنگ سازمانی: فرهنگ قانون‌مداری / فرهنگ جهاد و شهادت‌طلبی حوزه منابع مالی: بهره‌وری و سلامت مالی حوزه فسادزدایی: مبارزه همه‌جانبه با فساد / سلامت و قاطعیت و استقلال نظام قضایی
۳۱	آسیب شناسی الگوی حکمرانی متعالی امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران	بیان شاخص‌های حکمرانی متعالی و افتراق آن با حکمرانی خوب
۳۲	بررسی تاثیر توسعه سیاسی بر حکمرانی خوب بر مبنای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی	بیان شاخص‌های حکمرانی خوب و اشاره به بیانیه گام دوم
۳۳	الزامات تحقق گام دوم انقلاب اسلامی از منظر حکمرانی قانون و قضا	شاخص‌های حکمرانی خوب / تمرکز بر حکمرانی قضا و قانون
۳۴	بررسی روند حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانات امام خامنه ای (مدظله العالی)	بررسی روند برخی شاخص‌ها در کشور
۳۵	تحقق گام دوم انقلاب اسلامی از	مولفه‌های حکمرانی اقتصادی منبث از بیانیه گام دوم: امنیت /

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
	منظر حکمرانی اقتصادی	مردم‌سالاری و مشارکت مردمی / آزادی / دولت خدمت‌گذار / معنویت و اخلاق / مبارزه با فساد / مدیریت جهادی / عدالت / استقلال اقتصادی / کیفیت نظارت / تبعیت از قانون / عزت ملی
۳۶	تحلیل تجارب موفق در حوزه حکمرانی مردم پایه- استکبارستیزی ملت ایران از پیروزی تا گام دوم انقلاب اسلامی	استکبارستیزی / استقلال / مردم‌پایه
۳۷	تحلیل گفتمان انتقادی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از روش نورمن فرکلاف	بررسی متن و محتوای بیانیه با نگاهی نو و رویکرد گفتمانی و زبانی به تحلیل و شناخت ابعاد ایدئولوژیک و سیاسی
۳۸	تدوین و بررسی حکمرانی راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات با نگاهی به گام دوم انقلاب اسلامی	ارائه چارچوب‌های حکمرانی موجود در فناوری اطلاعات
۳۹	حکمرانی اسلامی مردم پایه بر اساس مدیریت جهادی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب	خدمت با نیت الهی / تخصص، علم و درایت / انعطاف‌پذیری و سرعت عمل / تداوم و استقامت در کار / شوق خدمت و روحیه خدمت‌گذاری بی‌منت / اعتماد به جوانانها / اعتماد به نفس و خودباوری / ابتکار عمل و خلاقیت / کارگروهي و مشارکت اجتماعي / توجه به کیفیت و قانون‌مندی / توجه ویژه به محرومین و مستضعفین / پرهیز از فساد و مراقبت از انحراف
۴۰	تلفیق فرهنگ جهادی با فرهنگ سازمانی برای راه اندازی یک ساختار نو (فرهنگ سازمان جهادی)	مدیریت برای خدا / مدیریت نظامی ولایی / انعطاف‌پذیری ساختار / تشکیلات مناسب با شرایط روز
۴۱	تبیین فرهنگ و مدیریت جهادی و شاخص‌های آن	خدا‌باوری / پرکاری / تحول‌آفرینی / پویایی / سخت‌کوشی / سرعت عمل در کارها
۴۲	حکمرانی دریامحور در گام دوم	مدیریت اقتصادی، فرهنگی، علمی، سیاسی و اجتماعی منابع دریایی

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
	انقلاب اسلامی	برای رسیدن به اهداف کلان توسعه پایدار ایران / امنیت دریایی
۴۳	حکمرانی و تمدن آینده	شاخصی ارائه نشده است
۴۴	خوانش متن و ساختار بیانیه گام دوم انقلاب از منظر اسناد راهبردی در آینده نگاری	تبیین و تقسیم‌بندی بیانیه براساس مدل آینده‌نگاری راهبردی مارتالیزی
۴۵	شاخص‌های حکمران و حکمرانی اسلامی با نگاهی به ارای مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	شاخص‌های حکمرانی: استقرار توحید در جامعه / در نظر گرفتن تقوا / رعایت اخلاق انسانی و دوری از تبعیض / تقویت بنیه دفاعی / محوریت مردم / حرکت جهادی / باور عمومی به توانایی‌های بومی ویژگی‌های حکمران: تلاش برای سعادت مردم / لگام زدن به نفس طغیانگر / دوری از شهوات / رعایت حقوق ملت دستاوردهای حکمرانی اسلامی: قطع وابستگی و دستیابی به استقلال / حاکمیت دین / حاکمیت مردم و استقرار مردم‌سالاری دینی / احیای عزت / پیشرفت همه جانبه / دستیابی به عدالت / تامین آزادی / هویت بخشی به ملت‌های مسلمان
۴۶	طراحی مدل مدیریت نظام انقلابی براساس بیانیه دوم انقلاب اسلامی	حاکمیت الله / ترکیبی از عدالت‌خواهی، آزادی‌خواهی، مردم‌سالاری دینی و معنویت‌گرایی و اخلاق / مردمی بودن و اراده جمعی ملت / رهبری سیاسی و اجتماعی انقلاب توسط یک مرجع دینی / اسلامی بودن / نفوذ و قدرت معنوی رهبر / تلاش برای خودکفایی اقتصادی / وحدت و همبستگی تمام اقشار ملت / ارتباط بین دین و سیاست / روحیه ایثار و شهادت طلبی مردم / استقلال طلبی / آزادی‌خواهی / سازش ناپذیری / عدم وابستگی به شرق و غرب / حفظ اصول انقلاب حتی در شرایط دشوار / رسیدن به پیروزی با کمترین خسارت و خونریزی / تغییرات بنیادی و پرهیز از رفورمیسم / پایگاه مردمی انقلاب و پذیرش آن از سوی ملل ازاده جهان / دنبال کردن اهداف عمیق انسانی و معنوی در کنار اهداف مادی و اقتصادی / تحول در جوانان / همراه بودن انقلاب با مشروعیت دینی / تفاهم و یگانگی

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
		میان دولت و ملت / جامعیت انقلاب اسلامی نسبت به همه ابعاد انسانی اجتماعی / برائت از دشمنان / حمایت از مستضعفین.
۴۷	طراحی و الگویابی چشم انداز دولت مطلوب گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب	شاخص‌های دولت تراز انقلاب در سطح داخل: معنویت گرایی / علم گرایی / شایسته سالاری / عقلانیت محوری / قانون محوری / مشارکت جویی / شفافیت گرایی / بوم‌گرایی اقتصادی. شاخص‌های دولت تراز انقلاب در سطح جهان اسلام: امت گرایی / ام‌القرای / امنیت زایی / حامی مقاومت / وحدت گرایی شاخص‌های دولت تراز انقلاب در سطح بین الملل: ضد هژمون‌گرایی / پایبندی به اصول اخلاقی و انقلابی / عزت طلبی / صلح طلبی
۴۸	طراحی و تبیین الگوی نهاد تمدن‌ساز، مبتنی بر تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب	اصول و اقتضائات نهادی: بسترهای تحول و تعالی شامل ارزش‌های اساسی، فرایندهای تحولی و ساختارهای تحولی / معنویت / نیروی انسانی هم‌تراز راهبردها و اقتضائات: جهاد همه جانبه و هوشمند / جوان‌گرایی
۴۹	گام دوم انقلاب، جوان‌گرایی و مدارس حکمرانی	شاخصی ارائه نشده است
۵۰	مبانی حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر آموزه های دینی-با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب	فساد ستیزی / عدالت خواهی و عدالت گستری / سلامت اعتقادی و اخلاقی مسئولان کشور به ویژه در سطوح عالی (ساده زیستی و مردم گرایی / تواضع / پرهیز از اسراف / پرهیز از منافع شخصی و گروهی / خودگرایی، تدبیر و حکمت در تصمیم گیری و عمل / وسعت نظر و تحمل مخالف / شجاعت و قاطعیت در بیان و عمل که حق است / انس با خدا و قرآن و استمداد دائمی از خدا) / تلاش بی وقفه برای ارائه خدمت عمومی / شایسته سالاری در انتصاب کارگزاران حکومتی / حفظ سرمایه‌های ملی (محیط زیست) / نظارت بر عملکرد و اطمینان از صحت عمل دستگاه‌ها / قانون گرایی / بهبود مستمر نظام و ساختار دولتی (پرهیز از تصدی‌گری / تمرکززدایی / اطلاع‌رسانی و شفافیت اطلاعات / توجه به فرهنگ به عنوان محیط زیست انسانی در

ردیف	عنوان	شاخص های ارائه شده
		جامعه) / مشارکت مردم در تصمیم سازی و تصمیم گیری در عرصه ملی و جهانی
۵۱	مدل توانمند سازی جوانان برای تحقق حکمرانی اسلامی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب	شاخصی ارائه نشده است
۵۲	مدلسازی نظام مسائل حکمرانی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران به عنوان مبنای سیاست گذاری برنامه هفتم توسعه مبتنی بر تحلیل بیانیه گام دوم	اقتصاد غیردولتی / مبارزه با فساد / عدالت
۵۳	مردمی سازی حکمرانی متعالی در اندیشه و راهبرد امامین انقلاب اسلامی	مردم سالاری دینی: مشارکت دادن مردم / مشورت پذیری / حق انتخاب دادن به مردم / نظارت مردمی (نظارت الهی، شخصی، مردمی، نهادی) / ثبات سیاسی در جامعه
۵۴	الگویابی حکمرانی مطلوب به منظور ارتقاء اقتدار ملی جمهوری اسلامی	بصیرت دینی، آگاهی سیاسی، علم و فناوری و پژوهش / مولفه ها و عناصر حکمرانی متعالی: ایمان، معنویت، تقوا و اخلاق محوری / حاکمیت دین، عقل و قانون / مردم سالاری دینی و نظارت مردمی و نهادی / مشارکت مردم، مشورت پذیری و تصمیم گیری منطقی با اتکال به خداوند/ امانت داری، وفای به عهد و مبارزه با فساد / شفافیت / انصاف، عدالت محوری / تامین استقلال، آزادی، امنیت و استکبار ستیزی همراه با عزت ملی / مسئولیت پذیری و پاسخگویی / تعاون، همکاری، تامین رفاه عمومی با خدمت رسانی به آحاد جامعه
۵۵	نظام انقلابی تمدن ساز در اندیشه امام خامنه ای (مدظله)؛ مراحل، موانع و الزامات	رفتن به سمت اسلامی شدن و مومنانه و مسئولانه زندگی کردن مسئولان (زندگی علوی)
۵۶	واکاوی سیاق حکمرانی جوان و حزب الهی در گام دوم انقلاب مبتنی بر اندیشه امام خامنه ای	مختصات دولت جوان و حزب الهی: اقوا و خودسازی / روحیه جوانی و نشاط / ابتکار و نوآوری / عدالت خواهی / روحیه صراحت و طلبکاری / تحصیل علم و کسب دانش / دفاع از مرزها و هویت و منافع ملی / خطرپذیری و خستگی ناپذیری / بذل جان و مال برای

ردیف	عنوان	شاخص‌های ارائه شده
		اسلام و انقلاب / قدرت تعقل و تحلیل خوب مسائل / آرمان‌خواهی واقع‌گرایانه
۵۷	ویژگی‌های حکمران تراز دولت اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	معنویت / مردم‌داری / عدالت‌خواهی / منطق سازمانی و تشکیلاتی / فسادستیزی

